

Nr 135

Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret; given den 25 oktober 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

CARL GUSTAF

ERIC HOLMQVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa organisationsförändringar beträffande myndigheter på lägre regional och lokal nivå inom krigsmakten. Förslagen innebär beträffande armén bl. a. att försvarsområdesstaberna inom de försvarsområden som ännu inte har berörts av pågående omorganisation integreras med vardera ett fredsförband inom försvarsområdet. I samband därmed förs mobiliseringsverksamheten samt lednings- och samordningsansvaret för förvaltningstjänsten inom försvarsområdet med vissa undantag över till den sammanslagna myndigheten.

I propositionen föreslås också att fredsorganisationen på Gotland ändras på så sätt att det mobiliserings- och förvaltningsansvar som f. n. åvilar cheferna för arméförbanden i Visby förs över till chefen för Gotlands militärkommando. Vidare föreslås att arméns fredsorganisation i Skövde ändras så att Göta trängregementes (T 2:s) kasernetablisement avvecklas och att förbandet samlokaliseras med Skaraborgs regemente (P 4) samt att trängtruppernas kadett- och aspirantskola omlokaliseras från Linköping till Skövde.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 oktober 1974.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret* och anför.

Inledning

I februari 1967 tillsattes *försvarets fredsorganisationsutredning*¹ (FFU) för att bl. a. utreda omfattningen och arten av lämpliga strukturförändringar i krigsmaktens fredsorganisation.

I juni 1969 uppdrog Kungl. Maj:t åt överbefälhavaren att i samråd med FFU och under medverkan av försvarsgrenscheferna, försvarets centrala förvaltningsmyndigheter och försvarets rationaliseringsinstitut samordna pågående och planerade utredningar om krigsmaktens organisation m. m. i lägre regional instans.

I december 1971 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt överbefälhavaren att i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut lämna förslag till och vidta de åtgärder som behövs för att under perioden 1972/73–1976/77 minska antalet anställda inom krigsmakten. I uppdraget förutsattes att personalminskningarna skulle ske bl. a. genom att organisationen i lägre regional och lokal instans ändrades.

I december 1971 redovisade överbefälhavaren bl. a. resultaten av dittills gjorda försök och överväganden med anledning av uppdraget rörande organisationen m. m. i lägre regional instans. Överbefälhavaren föreslog vidare principer för inriktningen av det fortsatta arbetet och tidsplan för detta arbete.

Som bakgrund för sina principiella överväganden och förslag anförde överbefälhavaren att nuvarande former för lägre regional ledning inte i och för sig motiverade några genomgripande förändringar. För att underlätta samverkan med civila myndigheter i regional instans borde dock ytterligare samordning av geografiska ansvarsområden m. m. eftersträvas. Med hänsyn till bristen på aktivt befäl i krigsorganisationens

¹ Utredningsman f. d. landshövdingen Eric Wesström intill den 1 januari 1972 och därefter riksdagsmannen Gunnar Gustafsson.

stridande förband borde vidare personal fördelas om från staber till dessa förband. Beträffande fredsverksamheten borde ökad rationalitet och minskade kostnader eftersträvas. I fredsorganisationen borde dessutom personal fördelas om till förmån för utbildningsverksamheten. Staber på lägre regional nivå som i fredsorganisationen innehåller del av krigsorganisationen borde därför så långt möjligt organisatoriskt samordnas med fredsförband.

Överbefälhavaren föreslog vidare bl. a. att studie- och försöksverksamheten rörande arméns fredsorganisation skulle bedrivas så att underlag togs fram för att i två etapper med början den 1 juli 1973 samordna vissa försvarsområdesstaber och regementen, varvid elva eller tolv fristående fredsadministrationer skulle kunna avvecklas med åtföljande personalminskning. I en tredje etapp med början senast den 1 juli 1975 borde organisationsförändringar kunna ske inom återstående försvarsområden.

De väntade organisationsförändringarna på lägre regional och lokal nivå beräknades medföra att antalet anställda skulle kunna minskas med ca 700 under perioden 1972/73–1976/77. Inom armén beräknades dessutom ca 200 militära tjänstemän kunna föras över från mobiliserings- och förvaltningsorganisationen till främst utbildningsverksamhet. För att rationaliseringsvinsten skulle kunna uppnås måste dock enligt överbefälhavaren medel under samma period ställas till förfogande för att bygga ut förråd m. m. Detta investeringsbehov specificerades närmare i samband med att överbefälhavaren i februari 1972 redovisade de åtgärder som krävs för att uppnå de personalminskningar som förutsattes i Kungl. Maj:ts tidigare nämnda beslut i december 1971.

Vid anmälan av prop. 1972:45 lämnade min företrädare en redogörelse för de riktlinjer som har meddelats för det fortsatta utredningsarbetet rörande krigsmaktens organisation i lägre regional instans. Han anförde därvid bl. a. att han allt eftersom resultaten av pågående och planerad studieverksamhet redovisas avsåg att föreslå Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag beträffande erforderliga organisationsförändringar. Riksdagen (FöU 1972:15, rskr 1972:184) hade inte något att erinra mot detta.

I prop. 1973:75 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bl. a. godkänna vissa förslag avseende omorganisation av myndigheter inom armén och marinen. Förslagen som skulle genomföras i två etapper med början den 1 juli 1973 resp. den 1 juli 1974 föranledde inte någon erinran från riksdagen (FöU 1973:14, rskr 1973:170).

Genom beslut i december 1973 har Kungl. Maj:t reviderat sitt uppdrag till överbefälhavaren att minska antalet anställda inom krigsmakten. Beslutet innebär att en nettominskning av antalet anställda inom krigsmakten om minst 3 900 skall genomföras under perioden september 1972–september 1979 genom organisationsförändringar i bl. a. lägre regional och lokal instans.

FFU har i januari 1974 överlämnat ett delbetänkande (Ds Fö 1974:1) med förslag till ändringar av fredsorganisationen på Gotland.

Överbefälhavaren har i februari 1974 lämnat förslag rörande organisation av de lokala och lägre regionala myndigheterna inom armén.

På uppdrag av mig har FFU i mars 1974 avgett yttrande över en av chefen för armén upprättad fredsorganisationsplan i de delar den berör fredsorganisationen i Skövde.

I prop. 1974:50 (FöU 1974:25, rskr 1974:270) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna vissa förslag till organisationsförändringar beträffande flygvapnets myndigheter. Vid anmälan av denna proposition anförde jag bl. a. att jag senare avsåg föreslå Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag beträffande de organisationsförändringar som kan förmedlas av överbefälhavarens och FFU:s förslag beträffande armén. Jag anhåller nu att få ta upp dessa frågor.

Sammanlagning av försvarsområdesstaber och fredsförband inom armén m. m.

Nuvarande ordning

Sverige är i militärterritoriellt hänseende indelat i 27 försvarsområden vars gränser i princip sammanfaller med länsgränserna. I fred har vissa försvarsområden gemensam chef och stab. Tre försvarsområdesstaber är integrerade med och har gemensam chef med kustartilleriförsvaret. Riksdagen (prop. 1973:75, FöU 1973:14, rskr 1973:170) har fattat beslut om omorganisation av armémyndigheterna inom tio av försvarsområdena. Beslutet innebär bl. a. att mobiliseringsverksamheten inom försvarsområdena centraliseras till ett förband inom försvarsområdet. Försvarsområdets och förbandets stabs- och förvaltningsorgan integreras och chefen för den sammanslagna enheten, försvarsområdesförbandet, ges uppgifter som tidigare har åvilat såväl försvarsområdesbefälhavare som regementschef. Förbandschefen får dessutom ett samordnings- och ledningsansvar för verkställande förvaltning inom försvarsområdet och direkt ansvar för sådan förvaltning inom garnison med mer än ett förband. Dessutom bildas till följd av beslutet ytterligare ett försvarsområde (fo 17). Följande redovisning avser de organisatoriska förhållandena inom de försvarsområden som ännu inte har organiserats om.

Under vederbörande militärbefälhavare skall försvarsområdesbefälhavare planlägga och leda samordningen av markbevakning och markförsvaret samt annan markoperativ verksamhet inom försvarsområdet, planlägga och genomföra mobilisering av de krigsförband för vilka han är mobiliseringsmyndighet och i övrigt samordna mobiliseringsverksamheten inom försvarsområdet samt förbereda och genomföra repetitionsutbildning med de krigsförband – främst lokalförsvarsförband – som i krig avses bli underställda honom för uppgifter inom försvarsområdet. Det åligger vidare försvarsområdesbefälhavaren att bl. a. samordna krigsmaktens verksamhet inom försvarsområdet, att samordna denna verksamhet med den som bedrivs av övriga myndigheter och institutioner inom totalförsvaret, att planlägga och genomföra verksamhet rörande taktik, organisation, utrustning och personal som hänger samman med mobiliseringsverksamhet och utbildning som han leder samt att leda hemvärnet och den frivilliga försvarsverksamheten inom försvarsområdet.

För att lösa dessa uppgifter har försvarsområdesbefälhavaren till sitt förfogande en försvarsområdesstab (fo-stab) samt resurser för den förvaltning som hänger samman med mobiliseringsansvaret. Stabernas organisation varierar något med hänsyn till de lokala och operativa förutsättningarna för försvarsområdet. Vid de flesta staber finns 70–90 anställda, varav ett tjugotal militära och civilmilitära tjänstemän.

Den lokala ledningsnivån utgörs i fredstid inom armén av chefer för fredsförband (regementen, kårer) och utbildningsanstalter. Chefen för ett

fredsförband har som primära uppgifter att producera krigsförband, dvs. grundutbilda värnpliktiga, samt att planlägga och genomföra mobilisering av de krigsförband, främst brigad- och fördelningsförband, för vilka han är mobiliseringsmyndighet samt att förbereda och genomföra repetitionsutbildning av dessa förband. Med hänsyn härtill är ett normalförband organiserat med stab, grundutbildningsbataljon(er), repetitionsutbildningsförband (del av året) samt en förvaltningsorganisation som är dimensionerad för att understödja såväl utbildning som mobiliseringsverksamhet. Beroende på utbildningsomfång och mobiliseringsansvar m. m. varierar förbandens detaljorganisation sinsemellan. Antalet tjänster vid ett genomsnittsförband kan uppgå till ca 200 militära och ca 150 civila. Av de militära tjänsterna ingår ett 30-tal i stabs- och förvaltningsorganisationen. Principorganisationen för försvarsområdesstab och för fredsförband framgår av en sammanställning som torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Överbefälhavarens förslag

Överbefälhavarens förslag bygger på förslag som på uppdrag av honom har utarbetats av chefen för armén. Som bakgrund till sina förslag anför överbefälhavaren att de bedömningar av strategisk och operativ natur som har legat till grund för utformningen av vår nuvarande ledningsorganisation i huvudsak alltjämt gäller. Organisationen måste även i fortsättningen utformas så att övergången från freds- till krigsförhållanden blir enkel och säker vid såväl staber som förband. Chefer med staber på lägre regional nivå bör enligt överbefälhavarens mening så långt resurserna medger till del finnas organiserade i fred och därvid i enlighet med Kungl. Maj:ts direktiv organisatoriskt samordnas med fredsförband för att uppnå minskade kostnader för fredsorganisationen.

Beträffande mobiliseringsverksamheten och därmed sammanhängande förvaltning pekar överbefälhavaren på att ett utpräglat värnpliktsförsvar för att fylla sin funktion som en verksam komponent i en fredsbevarande säkerhetspolitik kräver att omvärlden har tilltro till dess förmåga att även under svåra förhållanden genomföra mobilisering enligt uppgjorda planer. För detta krävs bl. a. att ett tillräckligt antal mobiliseringsmyndigheter finns organiserade i fredstid. Vid brist på ledningsresurser bör enligt överbefälhavarens mening Skåne, Gotland, Norrbotten och östra Mellansverige prioriteras före övriga områden.

Efter dessa allmänna synpunkter går överbefälhavaren över till sina förslag avseende den framtida organisationen inom de försvarsområden som inte har berörts av tidigare etapper i nu aktuell omorganisation men avses bli omorganiserade med början den 1 juli 1975. Med de avsteg som enligt hans mening är nödvändiga av operativa skäl, bygger överbefälhavaren därvid på de organisatoriska principer som har tillämpats under föregående etapper av omorganisationen av armémyndigheter i lägre regional och lokal instans.

Inom de delar av Södra militärområdet som ännu inte har berörts av omorganisationen, nämligen Skåne och Blekinge, anser överbefälhavaren att det med hänsyn till Skånes utsatta läge förutom staberna för Malmö försvarsområde (fo 11) och Kristianstads försvarsområde (fo 14) i fortsättningen bör finnas ett tredje ledningsorgan som är delvis organiserat i fred och har kapacitet att i ett tidigt skede efter förstärkning leda rörlig strid med främst pansarbrigader. Detta tredje ledningsorgan bör enligt överbefälhavarens mening vara en fördelningsstab som organisatoriskt knyts till ett fredsförband. Personal som ingår i den i fred uppsatta delen av staben förutsätts samtidigt tjänstgöra i förbandets utbildningsorganisation.

I Skåne finns f. n. åtta mobiliseringsmyndigheter ur armén. Från operativ synpunkt och med hänsyn till fredsekonomiska faktorer anser överbefälhavaren sig kunna acceptera att antalet mobiliseringsmyndigheter för arméförband i Skåne minskas till tre.

Mot bakgrund av dessa överväganden föreslår överbefälhavaren att Södra skånska regementet (P 7) i Ystad/Revingehed blir försvarsområdesförband i fo 11 varvid nuvarande försvarsområdesstab i Malmö kan utgå. Det återstående förbandet inom försvarsområdet, Skånska luftvärnsregementet (Lv 4) i Malmö, föreslås bli utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och bör hänvisas till P 7 för viss verkställande förvaltning.

Överbefälhavaren anser vidare att Lv 4 och det fredsorganiserade ledningsorganet för Malmö marina bevakningsområde bör samordnas så långt det är praktiskt.

Inom fo 14 bör enligt överbefälhavarens mening Norra skånska regementet (P 6) i Kristianstad bli försvarsområdesförband medan Wendes artilleriregemente (A 3) i Kristianstad blir utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och hänvisas till P 6 för verkställande förvaltning.

Det tredje brigadproducerande förbandet i Skåne, Skånska dragonregementet (P 2) i Hässleholm, föreslås av operativa skäl få en organisation som innehåller en fredsorganiserad stomme till fördelningsstab. P 2 bör enligt överbefälhavaren ges mobiliseringsansvar för vissa pansar- och etappförband m. m. Skånska trängregementet (T 4) i Hässleholm bör enligt överbefälhavaren organiseras som utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och hänvisas till P 2 för verkställande förvaltning.

Överbefälhavaren föreslår inga förändringar beträffande organisationen för ledning av Blekinge försvarsområde (fo 15) som f. n. har gemensam stab och förvaltning med Blekinge kustartilleriförsvaret (BK).

Inom Västra militärområdet har myndigheterna inom Skövde försvarsområde (fo 35) organiserats om med början den 1 juli 1974. Med början den 1 juli 1975 föreslås armémyndigheterna inom Göteborgs och Bohus samt Hallands försvarsområde (fo 32/31) och Älvsborgs försvarsområde (fo 34) bli omorganiserade. Fo 32/31 har f. n. gemensam stab och förvaltning med Göteborgs kustartilleriförsvaret (GbK). Överbefälhavaren anser att fo 31:s knytning till GbK/fo 32 bör upphöra och att försvarsområdet i stället bör ledas från Hallands regemente (I 16) i

Halmstad varvid större överensstämmelse mellan freds- och krigsorganisation uppnås. I 16 blir därmed försvarsområdesförband och bör ges en organisation som är anpassad till försvarsområdets storlek och uppgifter. För att säkerställa sambandet mellan brigadproduktion och mobiliseringsansvar bör enligt överbefälhavarens mening Bohusläns regemente (I 17) i Uddevalla behålla fackmässigt mobiliseringsansvar för i första hand de brigader som utbildas vid regementet. För att rationellt utnyttja den ledningskapacitet som därvid måste finnas vid I 17 bör mobiliseringsansvaret utsträckas till att omfatta även förband inom norra delen av Älvsborgs försvarsområde (fo 34). Vidare bör samverka inom förvaltningssektorn så långt det är lämpligt äga rum mellan marina enheter i norra Bohuslän och I 17.

Det återstående arméförbandet inom fo 32, Göta luftvärnsregemente (Lv 6) i Göteborg, bör organiseras som utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och hänvisas till GbK/fo 32 för viss verkställande förvaltning.

Beträffande fo 34 föreslår överbefälhavaren att Älvsborgs regemente (I 15) i Borås blir försvarsområdesförband varvid nuvarande försvarsområdesstab i Vänersborg kan utgå.

Inom Östra militärområdet har Linköpings (fo 41), Stockholms (fo 44) och Vaxholms (fo 46) försvarsområden ännu inte berörts av den nu aktuella omorganisationen. Fo 46 har f. n. gemensam stab och förvaltning med Stockholms kustartilleriförsvaret (SK).

Beträffande fo 41 föreslår överbefälhavaren att Livgrenadjärregementet (I 4) i Linköping integreras med försvarsområdesstaben där och att övriga förband i Linköping, Svea artilleriregemente (A 1) och Svea trängregemente (T 1), organiseras som utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och i förvaltningshänseende hänvisas till I 4.

Inom fo 44 är enligt överbefälhavaren de territoriella problemen större än i övriga försvarsområden. Bl. a. kräver riksledningens skydd, kuppförsvarsproblematiken och frågor rörande utrymning omfattande arbetsinsatser och förberedelser i fred. Beredskapskrav och ett stort kontaktbehov med civila myndigheter och institutioner motiverar att försvarsområdets ledningsorgan är lokaliserade till Stockholms centrala delar. Överbefälhavaren anser vidare att förutsättningen för att försvarsområdesbefälhavaren i fo 44 effektivt skall kunna leda kuppförsvaret är att han även direkt leder mobiliseringen av de stridskrafter som i första hand avses bli insatta i Stockholmsområdet. Försvarsområdesbefälhavaren i fo 44 bör alltså enligt överbefälhavaren även i fortsättningen vara mobiliseringsmyndighet. För att minska antalet administrationer bör därvid staben för fo 44 integreras med Livgardesskvadronen med Stockholms stabskompani (K 1). För att uppnå större rationalitet i mobiliseringsverksamheten föreslår överbefälhavaren vidare att den styrka som fo 44 f. n. mobiliserar ökas och att det mobiliseringsansvar som f. n. åvilar Svea livgarde (I 1) i Kungsängen, Roslagens luftvärnsregemente (Lv 3) i Norrtälje och Svea ingenjörregemente (Ing 1) i Södertälje fördelas på andra mobiliseringsmyndigheter. I 1, Lv 3 och Ing 1 organiseras därvid

som utbildningsförband och hänvisas till försvarsområdesförbandet K 1 för viss verkställande förvaltning. Med hänvisning till sin principiella inställning att gränserna för försvarsområde och län i stort bör stämma överens föreslår överbefälhavaren vidare att fo 46 och SK skiljs och att fo 46 i fred och krig uppgår i fo 44. SK avses dock behålla nuvarande mobiliseringsansvar.

Inom Bergslagens militärområde återstår att omorganisera myndigheterna inom Örebro försvarsområde (fo 51). Överbefälhavaren föreslår att staben för fo 51 integreras med Livregementets grenadjärer (I 3).

Nedre Norrlands militärområde har i sin helhet omfattats av tidigare omorganisationsförslag.

Inom Övre Norrlands militärområde återstår att omorganisera de armémyndigheter som ligger inom Bodens samt Jokkmokks (fo 63/65), Kiruna (fo 66) samt Kalix (fo 67) försvarsområden.

På grund av det behov av ledningsberedskap i fred och mobiliserings-säkerhet som av strategiska och operativa skäl bör tillgodoses i Norrbotten är det enligt överbefälhavaren nödvändigt att det utöver försvarsområdesstaben för fo 63/65 i Boden redan i fred finns två delvis krigsorganiserade staber med kapacitet att leda markstridsförband inom området. Överbefälhavaren anser därför att det även i fortsättningen bör finnas en stab i Kiruna och en i Kalix och att dessa staber skall ha kapacitet att i krig leda underställda förband på det sätt som gäller för rörliga staber på denna nivå. Staben för fo 66 i Kiruna och arméns jägarskola bildar i praktiken redan ett försvarsområdesförband och överbefälhavaren föreslår därför att myndighetens inre organisation, med de modifieringar som utbildningskontingentens storlek föranleder, anpassas till den som tillämpas vid övriga arméförband av denna typ. För att säkerställa ledningen av mobilisering inom försvarsområdet med dess speciella karaktär bör förbandet vara mobiliseringsmyndighet.

För att säkerställa ledningen av mobilisering och strid inom fo 67 bör även försvarsområdesstaben i Kalix vara mobiliseringsmyndighet. Stabens organisation bör anpassas till den som gäller för stabsdelen vid försvarsområdesförband.

Beträffande fo 63/65 föreslår överbefälhavaren att fo 65 utgår i fred och krig och inordnas i fo 63. Med hänsyn till de starka bindningarna till fasta artilleriförband och övriga försvarsåtgärder av stor betydelse finner han det vidare lämpligt att Bodens artilleriregemente (A 8) blir försvarsområdesförband inom fo 63.

Beträffande antalet mobiliseringsmyndigheter inom fo 63 anför överbefälhavaren att en minskning från nuvarande sex till en skulle medföra att mobiliseringssäkerheten blir alltför låg med hänsyn till de särskilda krav som måste ställas inom detta område. Härtill kommer den omfattande förvaltningen inom Bodens garnison. Överbefälhavaren föreslår därför att förutom A 8 även Norrbottens regemente (I 19) blir mobiliseringsmyndighet. Härigenom säkerställs också sammanhanget mellan ansvaret för brigadproduktion och mobilisering samt krigsförbandens krigs-

uppgifter i gränsområdet. Inom Bodens garnison bör för övrigt enligt överbefälhavarens mening en långt driven samordning ske på så sätt att Bodens ingenjörkår (Ing 3) och arméns helikopterskola (HkpS) i förvaltningshänseende hänvisas till A 8 medan Norrlands signalbataljon (S 3) hänvisas till I 19. HkpS bör dock även fortsättningsvis beträffande flygmateriel i vissa sammanhang hänvisas till Norrbottens flygflottilj (F 21) i Luleå. Norrbottens pansarbataljon (P 5) bör enligt överbefälhavaren ingå som bataljon i I 19. Ing 3 och S 3 organiseras härvid om till utbildningsförband utan mobiliseringsansvar.

Luleå luftvärnskår (Lv 7) föreslås bli omorganiserad till utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och hänvisas till A 8 för viss verkställande förvaltning.

Sammanfattningsvis innebär överbefälhavarens förslag att försvarsområdesstaberna i Malmö och Vänersborg dras in varvid stabernas tidigare ledningsfunktioner utövas från Ystad resp. Borås. Inom övriga försvarsområden som nu är aktuella ligger försvarsområdesstaberna inom samma ort som de förband staberna föreslås bli integrerade med.

Överbefälhavaren redovisar slutligen sin grundsyn beträffande en framtida, mera genomgripande samordning av krigsmaktens resurser och anmäler att han senare kommer att lägga fram förslag om samordning av resurser inom garnison med förband ur olika försvarsgrenar.

I april 1974 har överbefälhavaren redovisat en av chefen för armén utarbetad preliminär bedömning av den personalminskning som kan uppnås inom armén när redan beslutade och nu föreslagna organisationsförändringar i lägre regional och lokal instans helt genomförts. Av redovisningen framgår att antalet civilanställda beräknas kunna minskas med ca 700 som en direkt följd av omorganisationen och att behovet av extra anställd personal dessutom kan minskas med 400–500 anställda genom s. k. vardagsrationalisering och ambitionssänkningar. Dessutom beräknas utbildningsverksamheten på sikt kunna tillföras ca 290 militära och civilmilitära tjänstemän som tidigare har varit sysselsatta inom stabs- och förvaltningsorganisationen.

Chefens för armén synpunkter

Från sina utgångspunkter hävdar chefen för armén i sitt förslag till överbefälhavaren i vissa stycken en annan mening än den som överbefälhavaren har redovisat. Sålunda anser arméchefen med hänsyn till bl. a. den samverkan som behövs med t. ex. länsstyrelsen och det marina bevakningsområdet i Malmö att Lv 4 i Malmö bör ges försteg framför P 7 vid valet av försvarsområdesförband inom fo 11. Vidare bör enligt honom antalet mobiliseringsmyndigheter i Skåne av fredsekonomiska skäl begränsas till två. Ett alternativ med tre mobiliseringsmyndigheter, som enligt arméchefen borde innebära att förutom försvarsområdesförbandet Lv 4 även P 7 ges mobiliseringsansvar inom fo 11, skulle medföra att fredsorganisationen blir mer än 1 milj. kr. dyrare för år.

Chefen för armén förslår dessutom ändrade benämningar för vissa av de myndigheter som berörs av omorganisationen. Livgardesskvadronen (K 1) föreslås efter integration med staben för fo 44 få namnet Livgardets dragoner. Arméns jägarskola föreslås efter integration med staben för fo 66 få namnet Lapplands jägarregemente (I 22). Vidare föreslås att Luleå luftvärnskår (Lv 7) och Bodens ingenjörkår (Ing 3) i fortsättningen skall benämnas regementen.

Chefen för armén har vidare utarbetat förslag till detaljorganisation för de myndigheter som omfattas av överbefälhavarens förslag. Han har därvid utgått från de principer som riksdagen (prop. 1973:75, FöU 1973:14, rskr 1973:170) har godkänt beträffande myndigheter som har omorganiserats med början den 1 juli 1973 och den 1 juli 1974. Den föreslagna principiella organisationen för de olika huvudtyperna av myndighet (försvarsområdesförband, utbildningsförband med och utan mobiliseringsansvar samt utbildningsförband som beträffande förvaltning hänvisas till annat förband) framgår av en sammanställning som torde få foga till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Försvarets rationaliseringsinstitutets yttrande

Försvarets rationaliseringsinstitut anser i sitt svar på överbefälhavarens samrådsremiss att denne anför en rad mycket tungt vägande skäl för sina förslag. Institutet vill inte motsätta sig överbefälhavarens förslag till organisationsstruktur i stort för de nu aktuella myndigheterna.

Institutet säger sig dock i avvaktan på en samlad kostnads- och lönsamhetsredovisning inte vara helt övertygat om att organisationsstrukturen innebär den slutligt lämpligaste samordningsgraden mellan berörda myndigheter och anser därför att förslaget till organisation i Skåne och Norrbotten bör uppfattas som ett första steg i riktning mot ytterligare samordning. Institutet anser dessutom att storleken av de merkostnader som blir en följd av beslut i enlighet med överbefälhavarens förslag till fördelning av mobiliserings- och förvaltningsansvar i Skåne och Norrhotten samt organisation av försvarsområdesförband i Halmstad bör redovisas. Institutet säger sig vidare i huvudsak kunna dela överbefälhavarens grundsyn när det gäller samordning av krigsmaktens resurser. Institutet anser dock att förutsättningarna för samordning av rutiner för förvaltning och administration behöver studeras systematiskt. Resurserna för sådana studier bör enligt institutet planeras in i försvarets rationaliseringsplan.

Synpunkter beträffande de av överbefälhavaren framlagda förslagen har förutom av chefen för armén och försvarets rationaliseringsinstitut framförts av kommunstyrelserna för Malmö, Hässleholms, Vänersborgs och Ystads kommuner samt – i vad avser den frivilliga försvarsverksamheten inom fo 11 – även av hemvärnets centrala förtroendenämnd, Riksförbundet Sveriges lottakärer, Sveriges kvinnliga bilkärers riksförbund och Överstyrelsen för Svenska röda korset.

Departementschefen

Överbefälhavaren har lämnat förslag till organisationsförändringar vid vissa av arméns myndigheter i lägre regional och lokal instans.

Förslaget innebär i stort att försvarsområdesstaberna inom de försvarsområden som inte berördes av den omorganisation, som riksdagen (prop. 1973:75, FöU 1973:14, rskr 1973:170) tidigare har godkänt, med början den 1 juli 1975 samordnas med ett fredsförband inom försvarsområdet. I samband härmed centraliseras mobiliseringsverksamheten inom resp. försvarsområde med vissa undantag till den sammanslagna myndigheten, försvarsområdesförbandet, som också får ett övergripande ansvar för verkställande förvaltning inom försvarsområdet. De förband som inte omfattas av samordningen med försvarsområdesstaber blir i princip rena utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och får en organisation för stabstjänst och förvaltning som är anpassad härtill. Norrbottens pansarbataljon (P 5) i Boden föreslås dock bli inlemmad i Norrbottens regemente (I 19) som utbildningsbataljon. I garnisonsorter med mer än ett förband blir förvaltningsresurserna i stor utsträckning gemensamma för förbanden.

Av främst operativa skäl föreslår överbefälhavaren avsteg från denna principiella organisation beträffande vissa myndigheter i Skåne, på Västkusten och i Norrbotten. Sålunda bör inom Kristianstads försvarsområde (fo 14) förutom försvarsområdesförbandet Norra skånska regementet (P 6) även Skånska dragonregementet (P 2) i Hässleholm ges mobiliseringsansvar. Inom nuvarande Göteborgs och Bohus samt Hallands försvarsområden (fo 32/31) föreslås förutom Göteborgs kustartilleriförsvaret med staben för Göteborgs och Bohus försvarsområde (GbK/fo 32) även Bohusläns regemente (I 17) vara mobiliseringsmyndighet. Hallands försvarsområde (fo 31) bör enligt överbefälhavaren skiljas från GbK/fo 32 och ledas från Hallands regemente (I 16) i Halmstad som alltså föreslås bli försvarsområdesförband.

Beträffande östra Mellansverige föreslår överbefälhavaren bl. a. att Vaxholms försvarsområde (fo 46) skiljs från Stockholms kustartilleriförsvaret (SK) och i fred och krig går upp i Stockholms försvarsområde (fo 44). SK avses dock behålla nuvarande mobiliseringsansvar.

I fråga om Norrbotten anser överbefälhavaren att det främst av operativa skäl redan i fred behövs tre delvis krigsorganiserade staber med kapacitet att leda markstridsförband. Förutom det föreslagna försvarsområdesförbandet inom Bodens försvarsområde (fo 63), Bodens artilleriregemente (A 8), och ledningsorganen för Kiruna och Kalix försvarsområden (fo 66 resp. fo 67) förordas även Norrbottens regemente (I 19) få behålla sitt mobiliseringsansvar. Överbefälhavaren föreslår dessutom att Jokkmokks försvarsområde (fo 65), som f. n. i fred har gemensam chef och stab med fo 63, uppgår i fo 63 i fred och krig.

Överbefälhavarens förslag innebär vidare att försvarsområdesstaberna i Malmö och Vänersborg dras in och att deras uppgifter i fortsättningen utövas av försvarsområdesförbanden Södra skånska regementet (P 7) i Ystad/Revingehed resp. Älvsborgs regemente (I 15) i Borås.

Beträffande organisationen i Skåne hävdar chefen för armén för sin del att Skånska luftvärnsregementet (Lv 4) i Malmö bör bli försvarsområdesförband i Malmö försvarsområde (fo 11). Han anser dessutom att fredsekonomiska faktorer motiverar att antalet mobiliseringsmyndigheter i Skåne begränsas till två.

Försvarets rationaliseringsinstitut anser att merkostnaderna för den av överbefälhavaren föreslagna organisationen i Skåne, Halland och Norrbotten bör redovisas. Institutet framhåller dessutom att förslagen beträffande Skåne och Norrbotten bör uppfattas som ett första steg i riktning mot en ytterligare samordning.

Enligt vad jag har inhämtat torde nuvärdet av kostnadsskillnaderna under en tioårsperiod mellan den av överbefälhavaren föreslagna organisationen i Skåne och den som förordas av chefen för armén inte komma att överstiga 500 000 kr. medan nuvärdet av väntade besparingar om P 2 inte ges mobiliseringsansvar har beräknats till 2,7 milj. kr.

Jag har vidare inhämtat att nuvärdet av den besparing som skulle uppstå om I 16 i Halmstad organiserades som utbildningsförband utan mobiliseringsansvar uppgår till ca 3,5 milj. kr. Om förbandet ges mobiliseringsansvar blir nuvärdet av besparingen ca 1,6 milj. kr. Beträffande organisationen i Norrbotten har jag inhämtat att ett alternativ med endast en mobiliseringsmyndighet i Boden skulle medföra en besparing av 7,1 milj. kr. i nuvärde under en tioårsperiod. Om dessutom försvarsområdesstaben i Kalix dras in skulle besparingen uppgå till 18 milj. kr. under samma period.

Jag kan i huvudsak godta överbefälhavarens förslag och delar hans uppfattning att de operativa kraven i de aktuella områdena motiverar att avsteg görs från den organisation som från fredsekonomisk synpunkt skulle vara lämpligast. Dessa avsteg bör dock begränsas till vad som med hänsyn till beredskapskraven är oundgängligen nödvändigt och kostnaderna härför måste vägas mot de behov som finns inom andra sektorer. Dessa avvägningar bör ske fortlöpande, t. ex. i samband med pågående överväganden om arméns utbildningsorganisation. Jag instämmer alltså delvis i försvarets rationaliseringsinstituts uttalande att den nu föreslagna organisationen bör ses som ett första steg mot en ytterligare samordning och kan under dessa förutsättningar i stort biträda överbefälhavarens förslag till organisationsförändringar inom armén liksom också hans förslag till fördelning av mobiliserings- och förvaltningsansvaret. Jag anser emellertid att det stöd som f. n. lämnas den frivilliga försvarsverksamheten från staberna för fo 11 i Malmö – inkl. hemvärns- och frivilligavdelningarna i Helsingborg – och fo 34 i Vänersborg även i fortsättningen bör lämnas från dessa orter utan hinder av att stabernas övriga verksamhet förlägs annorstädes.

Den personalminskning som kan uppnås vid genomförande av nu framlagda förslag bör ske utan friställningar och sålunda främst genomföras i samband med naturliga avgångar och i förening med en effektiv omplaceringsverksamhet. Jag finner det dessutom naturligt att särskild hänsyn tas till de svårigheter som kan uppstå för speciellt äldre tjänste-

män som i samband med omorganisationen erbjuds fortsatt anställning på annan ort.

Jag avser att i annat sammanhang återkomma till frågan om att under anslaget Arméförband: Anskaffning av anläggningar anvisa de investeringsmedel som behövs under budgetåret 1975/76 för att de förutsatta personalbesparingarna skall kunna genomföras. Jag förutsätter dock att inga investeringar vidtas beträffande kasernetablisement vid förband som kan komma att läggas ner som resultat av pågående överväganden rörande arméns utbildningsorganisation. Jag avser föreslå regeringen att meddela föreskrifter i detta avseende, om de organisationsförändringar jag här har förordat godkänns av riksdagen.

Länsberedningen har i dagarna lagt fram ett förslag till ändrad länsindelning beträffande bl. a. nuvarande Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län. Förslaget innebär att de norra delarna av Älvsborgs län och Göteborgs och Bohus län slås samman till ett län med länstyrelse i Vänersborg, medan återstående delar av de båda länen som ett Göteborgs län administreras från Göteborg.

Enligt min mening påverkar länsberedningens förslag inte de ställningstaganden beträffande den fördelning av mobiliserings- och förvaltningsansvar som jag tidigare har redogjort för.

De organisationsförändringar som jag har förordat i det föregående bör genomföras med början den 1 juli 1975.

Det ankommer på Kungl. Maj:t att ta ställning till detaljorganisationen för de myndigheter som berörs av föreliggande organisationsförslag. Jag avser därefter uppdra åt statens avtalsverk att i den utsträckning som behövs förhandla om avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor för personalen.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att godkänna de organisationsförändringar inom armén
som jag har förordat i det föregående.

Fredsorganisationen på Gotland

Försvarets fredsorganisationsutredning (FFU) har i januari 1974 överlämnat ett delbetänkande nr 10 (Ds Fö 1974:1) Förslag till ändringar av fredsorganisationen på Gotland. Yttranden över betänkandet har avgetts av överbefälhavaren – efter hörande av försvarsgrenscheferna – försvarets civilförvaltning, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, värnpliktsverket, försvarets rationaliseringsinstitut, försvarets fastighetsnämnd, försvarets personalnämnd, luftfartsverket, statens personalnämnd, statens planverk, arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelsen i Gotlands län, Gotlands kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO) genom Statsanställdas förbund, Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) och Statstjänstemännens riksförbund (SR) genom ett gemensamt yttrande av Försvarets civila tjänstemannaförbund, Plutonsofficersförbundet, Kompaniofficersförbundet och Svenska officersförbundet samt Sveriges akademikers centralorganisation (SACO).

Inledning

Nu gällande provisoriska organisation på Gotland härrör från ett förslag som år 1963 lades fram av 1960 års försvarsledningsutredning och vars riktlinjer fastställdes av 1964 års riksdag (prop. 1964:109, SU 1964:189, rskr 1964:362). Gotlands militärkommando utgör i enlighet med riksdagsbeslutet en särskild ledningsorganisation inom Östra militärområdet med ett enhetligt operativt befäl för militärkommandochefen och en integrerad stab för den verksamhet som skall ledas från ön. Under fredstida förhållanden lyder dock chefen för Gotlands kustartilleriförsvar, i likhet med övriga marina chefer på denna nivå, direkt under chefen för marinen i fråga om förbandsproduktion, som inte är av operativ karaktär, samt under central förvaltningsmyndighet i fråga om bl. a. fackmässig förvaltning av speciell materiel för marinen. I propositionen angav min företrädare att överbefälhavaren borde få i uppdrag att ”pröva Gotlands kustartilleriförsvars ställning i förhållande till militärkommandochefen och att till Kungl. Maj:t inge därav betingade förslag”. Statsutskottet (SU 1964:189) hade inte något att erinra häremot och anförde att eventuella ändringar beträffande militärkommandots framtida ställning borde bli beroende av de erfarenheter som kan vinnas under provisoriet.

I juni 1964 uppdrog Kungl. Maj:t åt överbefälhavaren att med beaktande av vad som hade anförts i prop. 1964:109 bl. a. utreda frågan om förstärkning av Gotlands militärkommandostab och Gotlands kustartilleriförsvars ställning i förhållande till militärkommandochefen.

I prop. 1966:110 angav min företrädare bl. a. att han ansåg det angeläget att undersöka möjligheterna till en mera vittsyftande rationali-

sering av ledningsorganisationen på Gotland. Han hänvisade därvid till att överbefälhavaren hade påbörjat en sådan undersökning och dessutom föreslagit att militärkommandochefens ansvar och befogenheter skulle fastställas provisoriskt. Riksdagen (SU 1966:189, rskr 1966:362) hade inget att erinra häremot.

Kungl. Maj:t uppdrog i juni 1969 åt överbefälhavaren att i samråd med FFU och under medverkan av vissa myndigheter utöva samordnande ledning av pågående och planerade utredningar rörande krigsmaktens organisation i lägre regional instans. Enligt FFU:s mening skulle en undersökning av ledningsförhållandena på Gotland i och för sig kunna rymmas inom ramen för detta uppdrag. Förhållandena på Gotland avviker emellertid enligt utredningens mening från dem som råder inom områden av motsvarande storlek på fastlandet och utredningen har därför valt att behandla härmed sammanhängande frågor separat.

Nuvarande ordning m. m.

Ledningsorganisationen på Gotland fastställdes genom beslut av 1964 års riksdag (prop. 1964:109, SU 1964:189, rskr 1964:362). Beslutet innebär bl. a. att Gotland utgör ett militärkommando vars chef enligt militärbefälhavarens för Östra militärområdet bestämmande leder försvaret av militärkommandot. Han skall därvid bl. a. planlägga och leda samordningen av markbevakning och markförsvar och annan operativ verksamhet inom militärkommandot, leda mobiliseringsförberedelser och mobilisering vid militärkommandots mobiliseringsmyndigheter, nämligen Gotlands regemente (P 18), Gotlands artillerikår (A 7), Gotlands kustartilleriförsvar (GK) och Bråvalla flygflottilj (F 13). Han skall vidare leda utbildning inom de delar av krigsmakten som är underställda honom utom sådan utbildning som chefen för marinen leder samt enligt bestämmande av militärbefälhavaren för Östra militärområdet leda under rättelse- och säkerhetstjänsten, upplysnings- och personalvårdsverksamheten samt den militära hälso- och sjukvården inom militärkommandot. Militärkommandochefen lyder direkt under chefen för armén i fråga om sådan verksamhet rörande utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal som denne leder.

Cheferna för P 18, A7, Gotlands luftvärnsbataljon (Lv 2), GK och Tingstäde kustradiostation, chefer för krigsförband enligt bestämmande av militärbefälhavaren för Östra militärområdet samt hemvärnsområdeschefer är underställda chefen för Gotlands militärkommando. Chefen för Gotlands kustartilleriförsvar lyder dock inte under militärkommandochefen i fråga om sådan verksamhet rörande utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal som chefen för marinen leder. Chefen för F 13 lyder under militärkommandochefen i fråga om mobilisering av flottiljens enheter på Gotland.

Till sitt förfogande har militärkommandochefen en stab, militärkommandostaben, bestående av stabsavdelning och fyra sektioner. Till militärkommandochefens förfogande står vidare en förvaltningsorganisation

bestående av militärkommandots tyg-, tygverkstads- och intendenturförvaltningar samt byggnadskontor. Tillsammans har militärkommandostaben och förvaltningarna, som samtliga är belägna i Visby, ca 247 anställda, varav ca 54 militära och civilmilitära tjänstemän.

I Visby ligger, förutom militärkommandostaben med förvaltningar, även P 18, A 7 och Lv 2.

Vid P 18 grundutbildas årligen ca 900 värnpliktiga i pansartjänst. Huvuddelen av dessa kommer från fastlandet. Antalet helärsanställda vid regementet är ca 330, varav ca 195 militära och civilmilitära tjänstemän. Antalet vakanser på tjänster för militär personal är liksom vid övriga förband i Visby relativt stort.

P 18 disponerar i Visby ett kasernområde och närövningsfält om tillsammans ca 1 200 ha. Härav är drygt hälften domänmark som inte helt hänger samman med fältet i övrigt och inte är användbar för pansarövningar. I Tingstäde 22 km från Visby har regementet ett övnings- och skjutfält om ca 1 080 ha. Dessutom disponerar regementet tillsammans med övriga förband i Visby Tofta skjutfält om 2 300 ha. Tillgången på mark understiger minimibehovet för övnings- och skjutfält. Chefen för armén har därför föreslagit Kungl. Maj:t att ett nytt pansarövningsfält om 700 ha anskaffas åt P 18 i närheten av Tofta skjutfält. Förslaget utreds f. n.

Byggnaderna är av skiftande ålder. De äldsta byggdes under 1880-talet. Den nyaste kasernen byggdes år 1946. En omfattande renovering av byggnadsbeståndet är planerad och delvis genomförd. Planerat och bedömt behov av investeringar och större iståndsättningsarbeten under 20 år uppgår till ca 60 milj. kr. i prisläge 1972/73.

Vid A 7 grundutbildas årligen 400–500 värnpliktiga. Liksom vid P 18 kommer huvuddelen av dessa från fastlandet. Antalet helärsanställda uppgår till ca 225, varav ca 100 militära och civilmilitära tjänstemän.

Vid Lv 2 grundutbildas årligen ca 240 värnpliktiga. Flertalet av de värnpliktiga kommer från fastlandet och större delen utnyttjas inte för Gotlands krigsorganisation. Antalet helärsanställda uppgår till ca 40, varav huvuddelen är militära tjänstemän.

A 7 disponerar tillsammans med Lv 2 ett kasernområde och närövningsfält om 100 ha i anslutning till Visby tätbebyggelse samt, tillsammans med övriga förband i Visby, Tofta skjutfält. Även här understiger tillgången på mark minimibehovet. Det bedöms uteslutet att förvärva ny mark i anslutning till närövningsfältet.

Huvuddelen av byggnaderna är uppförda under tiden 1903–1910. En omfattande renovering av byggnadsbeståndet är förutsatt i generalplanen. Planerat och bedömt behov av investeringar och större iståndsättningsarbeten under 20 år uppgår till ca 30 milj. kr. i prisläge 1972/73.

Från Visby administreras även Bråvalla flygflottiljs detachement på Gotland (F 13 G). Arbetsplatser för viss personal finns också på andra platser inom länet. Detachmentets fredstida uppgifter innefattar organisation och ledning av incidentberedskapen vid stridsledningsförband på Gotland, mobiliseringstjänst för och utbildning av stridslednings- och

luftbevakningsförband för krigsorganisationen samt utbildning av värnpliktiga under grundutbildning (ca 60 årligen) och frivillig personal. Antalet anställda är ca 50, varav 18 militära tjänstemän. De värnpliktiga förläggs och utspisas vid andra förband på ön.

I Fårösund finns Gotlands kustartilleriförsvaret med Gotlands kustartillerikår (GK/KA 3). Vid KA 3 utbildas bl. a. den trupp som skall ingå i kustartilleriförsvarets krigsförband. Chef, stab och förvaltningar är gemensamma för kustartilleriförsvaret och kustartillerikåren. Grundutbildningskontingenten omfattar årligen 350–400 värnpliktiga som till huvuddelen kommer från fastlandet. Antalet anställda uppgår till ungefär 370, varav ca 130 militära tjänstemän. GK/KA 3 disponerar ett kasernområde med anslutet närövningsfält om 110 ha som i huvudsak är tillräckligt. Ett tillräckligt stort övnings- och skjutfält disponeras ca 5 km från kasernområdet. Några markproblem av betydelse finns inte.

Huvuddelen av byggnaderna är uppförda åren 1939–1944. De två kasernerna samt matinrättningen är tämligen nyrenoverade. Byggnadsbeståndet är som helhet i förhållandevis gott skick. Utbildningsläger i form av s. k. ytterförläggning disponeras inom 10 km avstånd.

GK/KA 3 är det största företaget på Gotland utanför Visby. Av centralorten Fårösunds 1 100 invånare är 800 för sin utkomst beroende av GK/KA 3, som därför kan betecknas som helt avgörande för Fårösund som ett levande samhälle.

Kustartilleriförsvaret och Fårösunds samhälle samarbetar på många områden. Man har gemensam läkare och gemensamt sjukhus; tandvården har samma lokal; verkstadsskola med en av kommunen avlönad lärare finns vid varvet; kustartilleriförsvarets vattenverk förser Fårösund med vatten etc.

På Gotland finns sammanfattningsvis fem utbildningsmyndigheter, varav fyra är mobiliseringsmyndigheter och tre har en utbyggd förvaltningsorganisation. Vid sidan härav finns militärkommandots förvaltningar som lämnar visst stöd till fredsförbanden på ön.

Sammanlagt sysselsätter försvaret ca 1 250 helårsanställda på ön med en lönesumma av ca 45 milj. kr. Ca 10 % av kommunalskatten i Gotlands kommun eller ca 11 milj. kr. betalas av dessa.

Fredsorganisationsutredningen

Regionalpolitiska förhållanden

RFU redovisar inledningsvis de regionalpolitiska förhållanden på Gotland som utredningen har funnit väsentliga vid utarbetande av förslag till ny organisation på ön. Av redovisningen framgår att ca 23 % av den förvärvsarbetande befolkningen år 1970 sysselsattes i jord- och skogsbruk. Som jämförelse anger utredningen att motsvarande andel i riket som helhet är 8 %. Andelen sysselsatta inom industrin uppgick vid samma tidpunkt till 17 % vilket är ett lågt värde som inte har förändrats nämnvärt under åren 1965–1971. Inslaget av industribranscher med lågt löneläge är betydande och genomsnittslönen inom industrin ligger ca

15 % under riksgenomsnittet.

Andelen sysselsatta inom handel och samfärdsel ligger på ungefär samma nivå som inom övriga delar av landet medan andelen sysselsatta inom offentlig förvaltning ligger högre än för riket i genomsnitt.

Sysselsättningsgraden för både män och kvinnor ligger över riksgenomsnittet. Andelen förvärvsarbetande kvinnor uppgick år 1970 sålunda till ca 48 % av totala antalet kvinnor i åldrarna 15--64 år. Motsvarande andel för hela landet var vid samma tidpunkt ca 45 %. Den höga andelen sysselsatta kvinnor på Gotland beror på det stora antalet medhjälpande kvinnor i jordbruket och på servicesektorns relativt stora omfattning.

Även om arbetslösheten på Gotland enligt FFU inte har varit särskilt stor har arbetsmarknadsläget på ön bedömts som ogynnsamt. Försök har gjorts att på olika sätt åstadkomma en förstärkning. Gotland har sålunda inlemmats i det allmänna stödområdet sedan den 1 juli 1971. Från den 1 februari 1972 infördes ett särskilt transportstöd i anslutning till färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet. Lokaliseringsstöd har t. o. m. den 20 juni 1973 utgått till nio företag med närmare 7,5 milj. kr. Sysselsättningsökningen i dessa företag ställd i relation till det totala antalet sysselsatta inom industrin uppgår till drygt 5 %. Vidare har år 1972 beslut fattats att Svenska penninglotteriet AB med ca 80 sysselsatta skall omlokaliseras från Stockholm till Gotland. Etableringen i Visby beräknas ske under år 1975.

I planen för utveckling av den regionala strukturen har Visby angetts som regionalt centrum. Riksdagen (prop. 1972:111 bil. 1, InU 1972:28, rskr 1972:347) har dock med hänvisning till det besvärliga arbetsmarknadsläget på ön förklarat att Gotland inte bör undantas från åtgärder som eljest skall komma i fråga för primära centra.

Även om de akuta problemen på ön t. ex. i form av arbetslöshet enligt FFU:s mening inte är framträdande finns det andra svagheter på arbetsmarknaden – en befarad tillbakagång inom jordbruket, ringa valmöjligheter mellan arbete av olika typ, lågt löneläge – som motiverar att särskild omsorg ägnas förhållandena på ön. Detta har också tagit sig uttryck i statsmakternas nyss beskrivna ställningstaganden under senare år. Förändringarna i försvarets fredsorganisation på ön måste bedömas mot denna bakgrund. Enligt FFU kan förändringar som innebär en avsevärt minskad sysselsättning på ön inte accepteras från regionalpolitiska utgångspunkter. En sysselsättningsökning skulle vara att föredra.

Huvuddelen av försvarets fredsförband på Gotland är lokaliserade till Visby där också större delen av de anställda finns. Försvaret har emellertid stor betydelse för ytterligare en ort inom kommunen, nämligen Färösund. Färösunds tätort hade år 1970 en folkmängd om ca 1 100 personer, varav ca 470 var förvärvsarbetande. Av dessa var ca 60 % direkt sysselsatta av försvaret. Huvuddelen av de återstående var verksamma inom handel, samfärdsel och kommunala tjänster – främst service åt de försvarsanställda. Eftersom alternativa sysselsättningsmöjligheter inte finns inom pendlingsavstånd bedömer FFU sysselsättningsförhållandena i

Färösund som mycket känsliga. Organisationsändringar som innebär minskning av försvarets sysselsättning i Färösund bör därför enligt utredningens mening undvikas.

Ledningsorganisationen i stort

Vid sina överväganden rörande ledningsorganisationen har FFU haft tillgång till ett på utredningens uppdrag av chefen för armén utarbetat förslag till fredsorganisation på Gotland samt överbefälhavarens yttrande över detta förslag. FFU anger som sin uppfattning att man vid utformningen av organisationen måste ta särskild hänsyn till de operativa faktorerna och därmed sammanhängande krav på hög beredskap i fred och snabb mobilisering. Av stor vikt är också enligt utredningen att en riktig avvägning görs mellan dessa faktorer och de regionalpolitiska, främst sysselsättningsproblemen.

Möjligheterna till överraskande angrepp mot ön vid ett krigsutbrott är enligt FFU mycket stora. Svårigheter kommer härvid att föreligga att få omedelbart understöd av markstridskrafter från Östra militärområdet. Transporterna till Gotland är sårbara och kommer sannolikt att bli svåra att genomföra. Försvaret på Gotland kan därför till en början komma att behöva föras enbart med de resurser som vid ett krigsutbrott finns där. Detta ställer enligt utredningen särskilda krav på bl. a. ledning och organisation samt förberedelser i fred. Gotlands utsatta läge innebär vidare enligt FFU att fredsorganisationen på Gotland mer än i andra områden i landet bör stämma överens med krigsorganisationen. Denna bör därför styra fredsorganisationens utformning. Möjligheterna för överraskande anfall mot ön kräver en hög fredsberedskap. Förbandsproduktionen bör därför medge att erforderliga insatsberedda beredskapsenheter ständigt finns i fred. Omställningen från freds- till krigsorganisation måste kunna ske snabbt. Mobiliseringsorganisationen bör sålunda ge möjlighet att snabbt organisera krigsförbanden. En stomme till ledningsorgan i krig bör ingå i fredsorganisationen, liksom nyckelpersonalen i de mobiliserade förbanden. Det är vidare nödvändigt att övergången till krigsorganisation – särskilt för ledningsorgan – innebär små förändringar i förhållande till organisationen i fred och att erforderliga underhållsresurser för öns försvar redan i fred finns på Gotland.

Samverkan mellan militärkommandochefen och länsstyrelsen är enligt FFU mycket viktig för att Gotlands totala resurser helt skall kunna utnyttjas för försvaret av ön.

Dessa förhållanden och särskilt de höga kraven på beredskap och förmåga till snabb övergång till krigsorganisation samt Gotlands isolerade läge i förhållande till Östra militärområdet i övrigt framhäver enligt FFU behovet av en enhetlig ledning av den militära verksamheten på Gotland i såväl fred som krig. De redovisade operativa synpunkterna kan enligt utredningens mening medföra att den från ekonomisk synpunkt mest fördelaktiga fredsorganisationen inte bör väljas.

FFU behandlar därefter ledningsorganisationen på Gotland med utslutande av F 13 G, eftersom organisationsförändringar där enligt utredningens bedömning inte ger någon vinst vare sig från ledningsmässig eller ekonomisk synpunkt. Utredningen konstaterar i det sammanhanget att nuvarande organisation fungerar i huvudsak väl. Driftkostnaderna och då främst personalkostnaderna bör dock enligt utredningens mening kunna minskas.

F. n. finns såväl i fred som krig två ledningsnivåer inom militärkommandot, militärkommandochefen och cheferna för de förband m. m. som är underställda honom. Eftersom detta stämmer väl överens med FFU:s tidigare redovisade uppfattning att freds- och krigsorganisation på Gotland bör stämma överens har utredningen endast granskat om de ansvarsområden som den militära verksamheten på ön kan indelas i -- nämligen operativ verksamhet, mobilisering och förvaltning samt utbildning -- är rationellt fördelade mellan nivåerna eller om någon ändring härvidlag bör vidtas.

Beträffande den operativa verksamheten anför FFU att frågor rörande kufförsvaret och krigsplanläggning samt underrättelse- och säkerhetstjänst handläggs såväl vid militärkommandostaben som vid staben för GK. Utifrån sin principiella inställning att freds- och krigsorganisation i görligaste mån bör stämma överens och att krigsorganisationen bör vara styrande, anser utredningen att dessa frågor borde handläggas inom militärkommandostaben där företrädare för berörda försvarsgrenar bör ingå i erforderlig omfattning. Från överbefälhavaren och chefen för armén har liknande synpunkter och från chefen för marinen motsatt uppfattning framförts till FFU. Konsekvenserna av en sådan organisation är dock enligt utredningen inte utredda i alla detaljer och utredningen föreslår därför att överbefälhavaren närmare bör belysa dessa samt föreslå eventuella ändringar i organisation och arbetsuppgifter för GK. I avvaktan härpå vill FFU inte föreslå någon ändring i GK:s nuvarande ställning.

Beträffande utbildningens sidan erinrar FFU om att ansvaret för utbildningen av värnpliktiga f. n. är uppdelat på fyra förbandschefer ur två försvarsgrenar. I fråga om utbildning m. m. lyder chefen för kustartilleriförbandet på ön under chefen för marinen, medan arméförbanden är underställda militärkommandochefen som i sin tur lyder under chefen för armén beträffande bl. a. denna verksamhet.

Utifrån sin principuppfattning om en chef för Gotlands militärkommando i både krig och fred anser FFU att utbildning av förband ur såväl armén som marinen bör ledas av militärkommandochefen, som i utbildningshänseende bör lyda under chefen för armén resp. chefen för marinen. Som tidigare har framhållits har emellertid konsekvenserna av förändringar i kustartilleriets ställning i förhållande till militärkommandochefen inte belysts i erforderlig utsträckning för FFU. Utredningen föreslår därför att överbefälhavaren ytterligare bör studera kustartilleriförbandets lydadsförhållanden m. m. även i fråga om utbildning. I avvaktan på resultat härav anser utredningen att nuvarande lydadsförhållanden beträffande utbildningsverksamheten bör behållas.

Överbefälhavaren har till FFU anmält att han från utbildningssynpunkt anser det rationellast med två utbildningsförband på Gotland – ett ur armén och ett ur marinen. Han har därför föreslagit att arméförbanden i Visby slås samman till ett förband om ca 1 500 värnpliktiga. Utredningen delar överbefälhavarens mening härvidlag och anser att ett sådant förband bör vara samlokaliserat för att rationella arbetsförhållanden skall kunna skapas och dubbel uppsättning av vissa resurser, bl. a. byggnader, skall kunna undvikas. En sådan samlokalisering i Visby kan enligt FFU ske endast till P 18:s etablissement på Visborgs slätt. Därvid skulle A 7/Lv 2:s kasernområde och närövningsfält kunna disponeras för civil bebyggelse, vilket Gotlands kommun har framhållit som fördelaktigt för Visbys utveckling. En förutsättning härför är dock enligt FFU att det sammanslagna arméförbandet tillförs ny mark för utbildningen. Som tidigare nämnts har P 18 redan f. n. otillfredsställande marktillgångar och utredning pågår om att komplettera tillgångarna med ett nytt pansarövningsfält vid Martille intill Tofta skjutfält.

FFU framhåller att de personalminskningar som blir följden av en sammanslagning av arméförbanden inte får göras enbart med hänsyn till vad en ren fredsutbildning skulle kräva. Mot bakgrund av de operativa krav som utredningen har redovisat måste militär personal i ledande befattningar ständigt finnas på ön i tillräckligt antal för att tillgodose kraven på beredskap och för att vid krigsutbrott omedelbart kunna leda och mobilisera krigsförbanden. Denna personal måste enligt FFU inrymmas i fredsorganisationen.

I den nuvarande organisationen är förvaltningsansvaret delat på militärkommando- och förbandsnivå och leds därutöver i många hänseenden försvarsgrensvis. Mobiliseringen leds av militärkommandochefen som har det territoriella ansvaret, medan den fackmässiga mobiliseringen leds på förbandsnivå och är uppdelad på de olika mobiliseringsmyndigheterna P 18, A 7 och GK/KA 3 samt F 13 (i Norrköping).

Enligt FFU:s uppfattning är mobiliserings- och förvaltningsuppgifterna på Gotland inte mer omfattande eller speciella till sin karaktär än att de i och för sig kan förberedas och genomföras av en myndighet. I denna fråga har överbefälhavaren till utredningen framfört att militärkommandochefen bör vara mobiliseringsmyndighet, varvid dennes inflytande på de fackmässiga mobiliseringsförberedelserna skulle öka och en framtida fullständig samordning av all mobiliseringsverksamhet på ön bli möjlig. Chefen för marinen har för sin del för utredningen framhållit behovet av en marin förvaltnings- och mobiliseringsorganisation på Gotland.

Vid sina överväganden i denna fråga har FFU intagit den principiella ståndpunkten att ansvarsområdena mobilisering och förvaltning bör hållas samman för att fungera bäst. Ansvaret bör då helt föras antingen till förbandsnivån eller militärkommandonivån.

Det förra alternativet innebär att militärkommandochefen i fred blir en chef med i huvudsak operativa och mobiliseringsledande uppgifter. Mobilisering och förvaltning låses vid resp. försvarsgrenar, vilket försvårar en senare samordning över försvarsgrensgränserna och minskar möjlighe-

terna till rationalisering. Problem uppstår även beträffande de nuvarande regionala förvaltningsorganens ställning m. m. i förhållande till de förbandsanknutna förvaltningarna. FFU finner inte att detta alternativ principiellt innebär någon förbättring ledningsmässigt även om besparingar kan göras.

Det senare alternativet innebär att militärkommandochefen blir den enda mobiliserings- och förvaltningsmyndigheten på ön. Detta alternativ tillfredsställer enligt FFU kravet på enhetlig och sammanhållen mobiliserings- och förvaltningstjänst i fred med ett klart avgränsat ansvarsområde samt underlättar övergången till underhållstjänst under militärkommandochefens ledning i krig. Det innebär vidare att de utbildningsansvariga förbandscheferna odelat kan ägna sig åt utbildning av krigsförband och därmed sammanhängande uppgifter.

Mobiliseringsmyndighetens omfattning blir vidare enligt FFU lämplig. Bättre samordning bör enligt utredningens mening kunna ske i fråga om t. ex. transporter, skydd, samband och visst underhåll vid förband ur olika försvarsgrenar och skilda truppslag. Förråden kan samordnas och personalen i dessa utnyttjas effektivare. Driftkostnaderna kan därigenom sänkas. Förberedelsearbetet för mobilisering bör dessutom enligt FFU kunna bedrivas på ett rationellare sätt.

För utbildning direkt ansvariga chefer måste dock enligt FFU tillförsäkras ett sådant inflytande på förvaltningsverksamheten att bästa möjliga utbildningsbetingelser säkerställs. Därför måste kvalificerad förvaltningsutbildad personal kunna biträda förbandschefen i de förvaltningsfrågor som direkt hänger samman med utbildningsverksamheten.

FFU anser emellertid att alternativet med en för hela Gotland gemensam mobiliserings- och förvaltningsmyndighet inte är tillräckligt utrett i vissa detaljer. Detta gäller främst personalkonsekvenserna vid kustartilleriförsvaret och därav följande återverkningar på Färösunds samhälle. Utredningen anser att mycket talar för att det är lämpligt att åstadkomma en sådan gemensam myndighet, men att erforderligt underlag ännu inte föreligger för att utredningen nu skall kunna föreslå detta alternativ. Utredningen anser därför att överbefälhavaren bör utreda konsekvenserna av att militärkommandochefen blir mobiliserings- och förvaltningsmyndighet även för kustartilleriet på Gotland. I avvaktan på detta föreslår utredningen att militärkommandochefen får mobiliserings- och förvaltningsansvar för arméförbanden i Visby och att erforderliga organisationsförändringar härför vidtas.

Arméförbandet i Visby

Beträffande organisationen m. m. för arméförbanden i Visby och de förändringar av olika slag som inom en tioårsperiod bör genomföras vid dessa lägger FFU inte fram detaljerade förslag. Detta bör enligt utredningen göras av överbefälhavaren sedan ställning har tagits till utredningens förslag. För att få underlag för sina beräkningar avseende nödvändiga investeringar och förväntade personalminskningar vid genom-

förande av förslagen har utredningen arbetat med en hypotetisk organisation.

FFU har tidigare angett att arméregementet liksom f. n. P 18. A 7 och Lv 2 bör vara underställt militärkommandochefen. Riksdagen (prop. 1973:75, FöU 1973:14, rskr 1973:170) har fattat beslut om bl. a. ny principorganisation i fred av försvarsområdesstaber och förband inom armén. Beslutet innebär bl. a. att stabs- och förvaltningsresurserna i garnisonsorter med mer än ett förband så långt möjligt bör vara gemensamma. Utredningen anser emellertid att militärkommandots särart medför att organisationsstrukturer som är avsedda för fastlandet inte är direkt tillämpliga på Gotland. Utredningen har dock strävat efter att åstadkomma besparingar genom att ta till vara möjligheterna till samordning i Visbyområdet och har mot denna bakgrund studerat arméregementets organisation i förhållande till militärkommandot. Det har därvid visat sig att omfattningen av de operativa och ledningsmässiga funktionerna gör det mindre lämpligt att samordna militärkommandot med regementet.

FFU har också studerat möjligheterna att använda en struktur motsvarande den som f. n. tillämpas vid kustartilleriförsvaren. I en sådan struktur ingår nämligen organisatoriskt ett kustartilleriregemente som har egen chef och stab men med kustartilleriförsvaret i övrigt gemensamma förvaltningar. Kustartilleriförsvaretschefen lyder i fråga om bl. a. utbildningsverksamheten direkt under försvarsgrenschefer. Ansvar för att genomföra utbildningen är i huvudsak delegerat från kustartilleriförsvaretschefen till underställd truppförbandschef. Huvuddelen av planeringen sker i kustartilleriförsvarets stab, medan förbandschefen svarar för planering och genomförande av utbildning. Genom denna organisation kan ett betydande antal stöd- och servicefunktioner utnyttjas gemensamt samt dubbleringar av andra, bl. a. inom personaltjänstområdet, undvikas. En tillämpning av kustartilleriförsvarsstrukturen på militärkommandot skulle enligt FFU kunna medföra vissa ekonomiska fördelar. Utredningen bedömer dock att dessa fördelar kan uppnås även genom att man samlokaliserar militärkommandostabens och arméregementets ledningsorgan. Vissa funktioner kan då samutnyttjas och ett ökat informellt samarbete etableras.

Utredningen har sammanfattningsvis funnit att arméregementet bör utgöra ett självständigt förband som är underställt militärkommandochefen. För att underlätta arbetet med fortsatt samordning inom krigsmakten bör dess interna organisation och arbetsrutiner så långt möjligt anpassas till vad som gäller vid motsvarande enheter på fastlandet.

Vid Gotlandsförbanden utbildas nu fler värnpliktiga än vad krigsorganisationen på Gotland kräver. Trots detta är antalet värnpliktiga i vissa fall för litet för att utbildningen skall kunna bedrivas helt rationellt. FFU anser därför att man vid den fortsatta utformningen av utbildningsorganisationen bör överväga att eventuellt öka värnpliktskontingenten på Gotland något.

Mot en utökning talar dock nuvarande vakansläge i fråga om befäl i trupptjänst och svårigheterna att förbättra denna situation. Under alla

omständigheter bör emellertid de värnpliktigas antal enligt utredningens mening inte reduceras.

FFU bedömer att den studerade organisationsstrukturen och det skisserade organisationsförslaget medför relativt betydande personalbesparingar. Fastän utredningen har arbetat med en hypotetisk organisation anser den sig kunna ange den möjliga personalminskningen till 15—20 militära samt ca 75 civila tjänstemän.

Om nuvarande verksamhet vid A 7 och Lv 2 inte omlokaliseras vid tillkomsten av arméregementet sjunker den beräknade personalminskningen med ca 35 personer. Personalminskningen blir då endast 10—15 militära och ca 40 civila. Detta är en av anledningarna till att utredningen inte föreslår delad lokalisering.

Minskningen bör enligt FFU genomföras successivt under en tioårsperiod och i den takt man hinner vidta de byggnadsåtgärder och markanskaffningar som är förutsättningen för organisationsförändringarna.

En ny organisation i Visby bl. a. med arméregementet förlagt till P 18:s område förutsätter betydande investeringar och iståndsättningar för att öka ut och komplettera byggnadsbeståndet vid P 18:s etablissemang.

Arméregementet behöver även ytterligare mark för övningar utöver vad P 18 nu förfogar över. Denna fråga bör enligt FFU ses i samband med behovet att anskaffa ett pansarövningsfält för P 18. Som redan har nämnts pågår utredning härom. En samlokalisering av arméregementet förutsätter en sådan utökning av markresurserna att utrymme kan skapas för tillkommande utbildningsanordningar m. m.

FFU har beräknat byggnadsbehovet och därav föranledda kostnader på kapital- och driftbudgeten för en 20-årsperiod både för ett alternativ med P 18 och A7/Lv 2 lokaliserade och organiserade ungefär som nu och för det föreslagna, till P 18:s område lokaliserade arméregementet. Beräkningarna visar att totalkostnaderna för ett samlokaliserat arméregemente uppgår till ca 95 milj. kr., vilket är ca 5 milj. kr. mer än de sammanslagna kostnaderna för vardera P 18 och A 7 med Lv 2. Om en ny stabsbyggnad för militärkommandostaben förläggs till P 18:s nuvarande område ökar totalkostnaden med 3—4 milj. kr. Merkostnaderna för arméregementet infaller i huvudsak under den första tioårsperioden.

Totalt räknar FFU med att de föreslagna organisationsförändringarna jämfört med nuvarande organisation skall medföra besparingar som under en 20-årsperiod i nuvärde uppgår till ca 21 milj. kr. och i löpande priser och löner till ca 57 milj. kr.

Överbefälhavaren har till FFU framfört att en viss återhållsamhet med investeringar på Gotland är nödvändig eftersom medelstillgången på kapitalbudgeten till stor del kommer att tas i anspråk för beslutade och föreslagna organisationsförändringar på fastlandet. Investeringarna bör dock enligt hans mening till viss del kunna tidigareläggas om arbetsmarknadsläget på ön skulle kräva det. En förutsättning härför är dock att finansieringen kan ordnas tillfälligt i avvaktan på att försvarsanslagen

lämnar utrymme för en slutlig finansiering. Utredningen hävdar i detta sammanhang att överbefälhavaren oavsett investeringskraven på fastlandet måste avsätta medel för Gotland de närmaste åren och anser dessutom att det bör finnas möjligheter att tidigarelägga investeringarna genom att utnyttja anslaget för beredskapsarbeten. Arbetena måste dock utföras i den takt arbetsmarknadsläget på Gotland kan komma att kräva.

FFU finner det angeläget att möjligheterna till besparingar tas till vara tidigt och anser därför att målsättningen för organisationsförändringarna i Visbyområdet bör vara att inom en femårsperiod genomföra den nya mobiliserings- och förvaltningsorganisationen och organisera arméregementet samt att snarast därefter och inom loppet av ytterligare en femårsperiod samlokalisera arméregementet. De nya stabslokaler för militärkommandot bör färdigställas så snart som möjligt.

Med denna målsättning anser FFU att goda förutsättningar bör finnas för att personalminskningarna i huvudsak skall kunna genomföras inom ramen för s. k. naturliga avgångar. Detta förhållande tillmåter utredningens stor betydelse.

Remissyttrandena

Huvuddelen av remissinstanserna ställer sig positiva till FFU:s förslag beträffande fredsorganisationen på Gotland. Från vissa håll framförs dock avvikande meningar. Utredningens uppfattning att arbetslösheten på ön inte har varit särskilt stor föranleder sålunda *Gotlands kommun* att påpeka att den procentuella andelen personer i de aktiva åldrarna som är föremål för arbetsmarknadsåtgärder för Gotlands del uppgår till 6,9 % medan motsvarande tal för riket i sin helhet uppgår till ca 2,6. Utredningens redovisning av de regionalpolitiska förhållandena i övrigt vitsordas av de remissinstanser som har yttrat sig härvidlag liksom också utredningens uppfattning om Gotlands speciella ställning från militär synpunkt. Inte heller FFU:s uppfattning om principerna för ledningsorganisationen i stort på ön föranleder några avvikande meningar från remissinstansernas sida även om *chefen för marinen* anser att utredningen otillräckligt har beaktat de operativa särförhållanden som råder på Gotland och *försvarets rationaliseringsinstitut* framhåller att strävan bör vara att på sikt göra rationaliseringar och förenklingar i organisationsstrukturen, bl. a. genom att reducera antalet ledningsnivåer.

FFU:s förslag att tillägga militärkommandochefen mobiliserings- och förvaltningsansvar för arméförbanden på ön och att efter ytterligare utredning av överbefälhavaren i dels dessa avseenden, dels beträffande operativ verksamhet och fredsutbildning eventuellt underställa honom även chefen för Gotlands kustartillerikår biträds till den del det gäller förbanden i Visby av samtliga remissinstanser som har yttrat sig i frågan utom chefen för marinen. I fråga om kustartilleriförbandet i Fårösund delar sig dock meningarna. *Chefen för armén* och *överbefälhavaren* delar utredningens mening härvidlag; den

senare anser dessutom dels att tillräckligt underlag redan föreligger för ett principbeslut, dels att detta kan genomföras utan att sysselsättningen i Färösund rubbas. Den föreslagna utredningen behöver därför avse endast vissa detaljer som kan behöva belysas ytterligare samt förslag till detaljorganisation för myndigheterna på Gotland. *Försvarets rationaliseringsinstitut* delar FFU:s principiella syn i dessa stycken men tvekar beträffande den icke-operativa utbildningen och pekar härvid på förekomsten av en omfattande centralt anordnad utbildning som är gemensam för kustartilleriets förband. Institutet ifrågasätter därför lämpligheten av att ge ett kustartilleriförband andra lydnadsförhållanden till försvarsgrenschefer än övriga sådana förband. Liknande synpunkter framförs av de personalorganisationer inom *TCO-S* och *SR* som berörs i sammanhanget samt av *chefen för marinen*. Denne avstyrker för sin del utredningens förslag beträffande dels överförande av mobiliseringsansvaret för armé- och marinförband till militärkommandochefen, dels kustartilleriförbandets ställning. Beträffande mobiliseringsansvarets fördelning anför marinchefen att utredningens förslag innebär att militärkommandochefen med stab skulle få en ändrad inriktning av arbetet i fred och under mobilisering till förfång för övriga uppgifter. Chefen för marinen påpekar vidare att organisationen för Gotlands kustartilleriförsvar fastställdes år 1973 och att övergången till denna organisation – som innebär att kustartillerichefen för sitt mobiliserings- och förvaltningsansvar har fått ett minimum av personal – alltså pågår. Han anser mot den bakgrunden att några rationaliseringsvinster inte kan göras vid ett eventuellt sammanförande utan att verksamheten sannolikt skulle bli mera personalkrävande, om inte såväl ambitioner som rationalitetskrav sänks.

FFU:s förslag att sedan mobiliserings- och förvaltningsansvaret övertagits av militärkommandochefen samla arméförbanden i Visby till Visborgs slätt som en utbildningsmyndighet, *arméregementet*, stöds av bl. a. *överbefälhavaren*, *chefen för armén*, *försvarets rationaliseringsinstitut*, *LO* och *SACO*. *Fortifikationsförvaltningen* understryker i det sammanhanget att en förutsättning för samlokaliseringen är att arméregementet tillförs ytterligare mark för utbildning utöver vad P 18 nu disponerar. Enligt verkets uppfattning kan beslut om sammanslagningen och om att avstå A 7:s nuvarande område i Visby inte fattas förrän frågan om nyanskaffning av mark har blivit slutligt utredd och beslut om anskaffning fattats. En liknande uppfattning hävdas av *försvarets fastighetsnämnd* och de personalorganisationer inom *SR* och *TCO-S* som berörs av förslagen. De senare ställer sig även i övrigt tveksamma till förslaget med hänsyn till de negativa effekter som stora enheter erfarenhetsmässigt får på arbetsmiljön för både fast anställd och värnpliktig personal och anser att utredningen bör kompletteras med en analys av bl. a. dessa förhållanden. Även *överbefälhavaren* tar upp de nackdelar stora enheter kan ha bl. a. ur disciplinär synpunkt och anser att särskilda åtgärder erfordras för att säkerställa personalens trivsel. *Statens planverk* anser för sin del att frågorna om sammanslagningen av arméförband och omlokalisering av militärkommandostaben bör studeras närmare inom

ramen för en mera detaljerad kommunal fysisk översiktsplanering som bör omfatta samtliga militära och civila intresseområden söder och sydväst om Visby.

Utredningens uppfattning att A 7:s nuvarande område är attraktivt för civil bebyggelse delas inte av *Gotlands kommun* som hänvisar till en av luftfartsverket gjord utredning om flygbullret från Visby flygplats. Området kan enligt kommunen dock användas för att ge Visby en bättre trafikmässig struktur genom anläggning av en nord-sydlig trafikled genom området. Liknande synpunkter framförs av *länsstyrelsen i Gotlands län*.

Flygbullerproblematiken beträffande A 7:s område tas upp även av *luftfartsverket* och *försvarets fastighetsnämnd*. Fastighetsnämnden anser det angeläget att förhållandena i anslutning till Visby flygplats utreds för att klargöra vilka åtgärder som kan vidtas så att flygbullret inte omöjliggör eller försvärar en rationell planering såväl av Visbys utveckling som av försvarets framtida utbildningsorganisation i tätorten.

Beträffande militärkommandostabens förhållande till arméregementet anser *försvarets rationaliseringsinstitut* att den av FFU prövade och förkastade kustartilleriförsvarsstrukturen i princip är att föredra. Den valda strukturen bör dock enligt institutets mening dels ge militärkommandochefen ökade möjligheter att ägna sig åt operativa frågor, dels inrymma vissa förutsättningar för att samutnyttja resurser i och med att militärkommandostaben och arméregementets ledningsorgan samlokaliseras. Institutet vill därför inte motsätta sig utredningens förslag härvidlag.

FFU:s beräkningar av personalminskningarna vid genomförande av de föreslagna organisationsförändringarna föranleder *länsstyrelsen i Gotlands län*, som beräknar att förslagen skulle kunna medföra en befolkningsminskning för Gotlands del på ca 250 personer, att framhålla att den faktiska sysselsättningsökningen under tiden till den 31 augusti 1973 vid fortfarande existerande företag som har fått lokaliseringstöd -- från ansökningstillfället räknat -- uppgår till 134 personer i tio företag. Enligt länsstyrelsen måste man vid en slutlig prövning av storförbandets tillkomst ta hänsyn till den totala sysselsättningen på ön. De kostnadsminskningar som uppnås inom försvaret får inte leda till ökad arbetslöshet och därmed ett överförande av kostnaderna till arbetsmarknads- och sociala sektorn. FFU har enligt länsstyrelsen inte sett de föreslagna personalinskränkningarna i detta vidgade regionalpolitiska perspektiv. Liknande synpunkter framförs av *Gotlands kommun* som dessutom i likhet med *överbefälhavaren*, *arbetsmarknadsstyrelsen*, *LO* och *statens personalnämnd* m. fl. remissinstanser framhåller att, oavsett vilken organisation som väljs, sysselsättningen i Färösund inte kan tillåtas minska. *Försvarets rationaliseringsinstitut* anser att man vid bedömningen av de sysselsättnings effekter utredningens förslag kan ta bör ta hänsyn till att lokalise-

ringen av ett arméregemente till Visborgs slätt under byggnadstiden bör ge ett betydande tillskott i antalet sysselsättningstillfällen.

De av FFU angivna totalkostnaderna för investeringar och större iståndsättningar bedöms av *fortifikationsförvaltningen* som rimliga i förhållande till angivet prisläge. *Överbefälhavaren* ifrågasätter för sin del om inte ytterligare investeringar krävs och *försvarets materielverk* föreslår att utöver den av utredningen föreslagna utflyttningen från Visby tätortsbebyggelse till Visborgs slätt även vissa verkstadsresurser förläggs dit. Nybyggnadsbehovet härför uppskattar materielverket till 14 milj. kr. *Arbetsmarknadsstyrelsen* förutsätter att planläggningen av de investeringar som kan komma i fråga sker i samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna. Om det av beredskaps- eller sysselsättningsskäl skulle finnas mindre lämpligt att genomföra personalreduceringar på Gotland anser *försvarets rationaliseringsinstitut* att behovet av investeringsmedel för aktuella projekt på fastlandet bör tillgodoses i första hand. I annat fall bör avvägningen ske med hänsyn till investeringarnas lönsamhet.

Samtliga remissinstanser som har yttrat sig i frågan biträder utredningens uppfattning om tidsförhållandena för den föreslagna omorganisationen och delar uppfattningen att den föreslagna tidsrymden av tio år ger goda förutsättningar för att personalminskningen skall kunna genomföras utan större problem.

Departementschefen

FFU anför i sitt delbetänkande med förslag till ändringar av fredsorganisationen på Gotland inledningsvis att nuvarande organisation i huvudsak fungerar väl, men att driftkostnaderna och då främst personalkostnaderna bör kunna minskas. FFU redovisar därefter Gotlands särställning från dels regionalpolitisk, dels operativ synpunkt. Av främst operativa skäl anser FFU att fredsorganisationen på Gotland i högre grad än på fastlandet bör stämma överens med krigsorganisationen och att den senare bör vara styrande. Mot denna bakgrund föreslår utredningen sammanfattningsvis att chefen för Gotlands militärkommando övertar det mobiliserings- och förvaltningsansvar som f. n. åvilar cheferna för Gotlands regemente (P 18) och Gotlands artillerikår (A 7) i Visby. I en senare etapp föreslås dessa förband och Gotlands luftvärnsbataljon (Lv 2), som f. n. i mobiliserings- och förvaltningshänseende stöds av A 7, bli sammanslagna till ett arméregemente som förläggs till P 18:s nuvarande område på Visborgs slätt, där också nya stabslokaler för militärkommandostaben föreslås bli uppförda. I samband härmed skulle A 7:s och Lv 2:s nuvarande område kunna friställas för civil bebyggelse.

FFU beräknar det totala investeringsbehovet under en 20-årsperiod vid en samlokalisering till ca 95 milj. kr. eller 5 milj. kr. mer än de sammanlagda kostnaderna för förbanden var för sig. Härtill kommer kostnaderna för stabsbyggnaden som beräknas till 3–4 milj. kr. En förutsättning för samlokaliseringen av arméregementet är enligt FFU att

den övningsmark som f. n. disponeras av P 18 utökas. Utredning härom pågår. FFU föreslår dessutom att överbefälhavaren skall utreda konsekvenserna av att dels föra över det mobiliserings- och förvaltningsansvar som nu åvilar chefen för Gotlands kustartilleriförsvaret i Fårösund till militärkommandochefen, dels ge denne samma inflytande över utbildningen vid kustartilleriförbandet som han nu har beträffande arméförbanden på ön. I avvaktan på resultatet av en sådan utredning föreslår FFU att kustartilleriförsvaret alltså skall vara mobiliserings- och förvaltningsmyndighet och lyda direkt under chefen för marinen i fråga om utbildning som inte avser operativ verksamhet. Om de föreslagna organisationsförändringarna i Visby genomförs räknar FFU med att 90-95 tjänster kan dras in under en tioårsperiod. Detta innebär besparingar under en 20-årsperiod om ca 20 milj. kr. i nuvärde sedan hänsyn har tagits till kostnaderna för nödvändiga investeringar.

FFU:s principiella uppfattning om utformningen av fredsorganisationen på Gotland delas av det stora flertalet remissinstanser. Chefen för marinen anser dock för sin del att lämpligheten av kustartilleriförsvarets nuvarande uppgifter och lydnadsförhållande är så styrkt att den av FFU föreslagna utredningen inte behöver komma till stånd. Överbefälhavaren hävdar i detta hänseende att utredningen endast behöver avse detaljorganisationen eftersom tillräckligt underlag redan finns för att i berörda avseenden inordna kustartilleriförsvaret i militärkommandot. Marinchefen avstyrker vidare förslaget att göra chefen för Gotlands militärkommando till mobiliserings- och förvaltningsmyndighet för arméförbanden i Visby. Huvuddelen av remissinstanserna stöder eller har inte något att erinra mot förslaget att samlokalisera armémyndigheterna i Visby till ett arméregemente förlagt till Visborgs slätt. Bl. a. fortifikationsförvaltningen och försvarets fastighetsnämnd anser dock att man inte bör fatta beslut om detta förrän markfrågorna har lösts. De problem som kan uppstå för personalen vid en stor utbildningsenhet som arméregementet påtalas av SR, TCO-S och överbefälhavaren, som för sin del anser att särskilda åtgärder måste vidtas för att göra de negativa konsekvenserna så små som möjligt. Samtliga remissinstanser som har yttrat sig i frågan betonar vikten av att de föreslagna organisationsförändringarna genomförs under hänsynstagande till berörd personal och pekar dessutom på de negativa effekterna för Gotlands del av ett sysselsättningsbortfall, speciellt beträffande Fårösunds samhälle, där antalet arbetstillfällen enligt såväl överbefälhavaren som länsstyrelsen i Gotlands län och Gotlands kommun inte får tillåtas minska.

En rationell fredsorganisation på Gotland bör eftersträvas. I likhet med huvuddelen av remissinstanserna delar jag FFU:s principiella inställning att den militära verksamheten på Gotland bör ledas av en chef. Jag är dock inte beredd att nu föreslå någon ändring av kustartilleriförsvarets mobiliserings- och förvaltningsansvar. Slutlig ställning i denna fråga bör tas först när ytterligare underlag föreligger beträffande främst de sysselsättningspolitiska konsekvenserna för Fårösunds samhälle av en ändring i kustartilleriförsvarets ställning. Erforderligt underlag bör tas fram i nära

samverkan med överbefälhavaren och företrädare för de lokala intressena på Gotland. Dessutom bör överbefälhavaren få i uppdrag att närmare granska förutsättningarna för att dels föra över den operativa verksamhet som bedrivs vid kustartilleriförsvaret till militärkommandostaben, dels ge militärkommandochefen ökat inflytande över den utbildning som bedrivs vid Gotlands kustartillerikår. Härvid bör synpunkter inhämtas från pågående utredning om det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation.

I likhet med utredningen anser jag vidare att det mobiliserings- och förvaltningsansvar som f. n. åvilar cheferna för arméförbanden i Visby inom en femårsperiod bör föras över till militärkommandochefen. Detta bör påbörjas så snart de lokalmässiga förutsättningarna för en överföring föreligger.

Vissa av remissinstanserna har framfört att beslut om att slå samman arméförbanden i Visby till ett arméregemente med lokalisering till Visborgs slätt inte bör fattas förrän det ytterligare behov av mark, som enligt FFU är en förutsättning för omorganisationen, har tillgodosetts. Jag delar den uppfattningen. T. v. bör alltså A 7 och Lv 2 behålla nuvarande kasernetablisement och liksom P 18 vara självständiga utbildningsmyndigheter. I avvaktan på att lokalfrågor m. m. löses torde verksamheten få bedrivas i provisorisk organisation.

Jag avser senare föreslå regeringen att uppdra åt överbefälhavaren att lämna förslag till detaljorganisation för de myndigheter som berörs av omorganisationen. Det ankommer därefter på regeringen att ta slutlig ställning till förslaget.

I likhet med FFU och remissinstanserna lägger jag stor vikt vid att personalminskningen sker utan friställningar och genomförs främst i samband med naturliga avgångar och i förening med en effektiv omplaceringsverksamhet. Enligt min mening bör den föreslagna femårsperioden skapa goda förutsättningar för detta.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att godkänna de förändringar av fredsorganisationen på Gotland
som jag har förordat i det föregående.

Arméns fredsorganisation i Skövde

Inledning

Försvarets fredsorganisationsutredning (FFU) lämnade i december 1972 ett delbetänkande (Ds Fö 1972:8) med förslag till vissa ändringar av arméns fredsorganisation. Förslaget berörde en rad förband och utbildningsanstalter inom armén i bl. a. Göteborg, Malmö och Uppsala samt Skövde. I det senare fallet innebar förslaget att Göta trängregemente (T 2) i Skövde avvecklas, att infanteriets kadett- och aspirantskola (InfKAS) med övningstrupp omlokaliseras från Halmstad till Skövde, att arméns kompaniofficersskola (AKS) flyttas från Uppsala till Skövde och att arméns underhållsskola (US) omlokaliseras från Skövde till Hässleholm. Organisationen i Skövde föreslogs omfatta förbanden Livregementets husarer (K 3) och Skaraborgs regemente (P 4) samt skolorna AKS, InfKAS, kavalleriets kadett- och aspirantskola (KavKAS) och pansartruppernas skola (PS). Vidare föreslogs att pansartruppernas kadett- och aspirantskola (PKAS) skulle förläggas till Ystad.

I prop. 1973:135 behandlades FFU:s förslag endast delvis. Dåvarande departementschefen var inte beredd att ta ställning till en av FFU föreslagna skolenhet i Skövde men fann att AKS borde flytta från Uppsala till Skövde oavsett om skolenheten kom till stånd eller inte. Han anslöt sig vidare till utredningens förslag att PKAS borde omlokaliseras från Enköping till Ystad och anknytas till P 7. Riksdagen (FÖU 1973:26, rskr 1973:382) godkände den föreslagna flyttningen av AKS till Skövde men beslutade beträffande PKAS att skolan skall omlokaliseras till Skövde i stället för Ystad.

Arméns preliminära fredsorganisationsplan

Chefen för armén överlämnade i oktober 1973 till överbefälhavaren en preliminär fredsorganisationsplan för armén. Planen är avsedd att utgöra underlag för fortsatt planering och upptar bl. a. ett huvudalternativ för fredsorganisationen i Skövde, som innebär att T 2 samlokaliseras med P 4, att US samlokaliseras med T 2 och P 4 och att trängtruppernas kadett- och aspirantskola (TrängKAS) som nu är förlagd till Linköping slås samman med US.

Överbefälhavaren överlämnade chefens för armén preliminära plan till chefen för försvarsdepartementet för kännedom. I samband därmed bedömde jag det som angeläget att klarhet snarast skapas om Skövdegarnisonens framtida omfattning och utformning, bl. a. med hänsyn till byggnadsplaneringen i Skövde och för att genomföra riksdagens tidigare nämnda beslut om AKS och PKAS. Jag beslutade därför att chefens för armén preliminära plan skulle överlämnas till FFU för att utgöra en del av underlaget för det fortsatta utredningsarbetet. Samtidigt uppdrog jag åt FFU att skyndsamt yttra sig över planen i de delar den berör fredsorganisationen i Skövde.

Fredsorganisationsutredningens yttrande

FFU har i mars 1974 avgett sitt yttrande beträffande fredsorganisationen i Skövde. Yttrandet har avgetts i samråd med överbefälhavaren – som i sin tur har hört chefen för armén – och försvarets rationaliseringsinstitut.

FFU framhåller att starka regionalpolitiska skäl talar för att den samlade militära verksamheten vid staber, förband och skolor i Skövde inte bör minska om detta önskemål kan förenas med kravet på en rationell fredsorganisation. Utredningen framhåller vidare att det underlag som läg till grund för dess tidigare överväganden beträffande Skövde har förändrats i viktiga avseenden sedan delbetänkandet om fredsorganisationen för armén lämnades. Bl. a. åberopas riksdagens beslut i december 1973 om AKS och PKAS. Vidare innebär chefens för armén preliminära fredsorganisationsplan en väsentlig omarbetning av det underlag som arméchefen tidigare har lämnat till utredningen. Enligt utredningen krävs ett snabbt beslut för att projektering m. m. i Skövde skall kunna ske rationellt.

Vid val av organisation i Skövde bör enligt FFU två alternativa lösningar övervägas, nämligen en som i huvudsak bygger på utredningens tidigare förslag (alternativ 1) och en som i huvudsak bygger på vad chefen för armén har föreslagit i sin preliminära fredsorganisationsplan (alternativ 2). Alternativ 1 omfattar K 3 och P 4 jämte en infanteribataljon samt InfKAS, KavKAS, PS, PKAS och AKS. Alternativ 2 omfattar K 3, P 4 och T 2, samlokaliserat med P 4, samt US, TrängKAS, PS, PKAS och AKS.

När det gäller utformningen av skolorganisationen står valet enligt FFU mellan InfKAS med KavKAS och en samordnad trängtruppskola bestående av US och TrängKAS.

Vid övervägande av de faktorer som har granskats vid valet mellan alternativen har FFU funnit att alternativ 2 är överlägset alternativ 1 från operativa synpunkter. Alternativ 2 kräver vidare mindre mark än alternativ 1 om man ser endast till förhållandena i Skövde.

Antalet anställda beräknas i båda alternativen uppgå till ca 1 100. Alternativ 2 anses vara fördelaktigare för personalen eftersom alternativet innebär färre omflyttningar.

I alternativ 1 beräknas antalet elever vid skolenheten bli mellan 355 och 930 och i alternativ 2 mellan 270 och 460. Vid minimibeläggning beräknas skillnaderna mellan alternativen bli 85 elever och vid maximal beläggning 470. FFU bedömer att skillnaderna härvidlag inte entydigt talar för något av alternativen. Alternativ 1 bedöms i fråga om investeringar för skolenheten och förläggning för eleverna bli dyrare eller ge mindre utbildningseffekt än alternativ 2. Värnpliktskontingenterna beräknas i alternativ 1 bli 2 100 och i alternativ 2 1 700–1 800. Utredningen anser att dessa skillnader inte har avgörande betydelse vid utformningen av organisationen. Det är emellertid angeläget att antalet värnpliktiga inte minskar alltför mycket i förhållande till dagsläget.

Investeringsbehoven beräknas i alternativ 1 till 130 och i alternativ 2

till 105 milj. kr. I båda alternativen krävs grundinvesteringar för nu gällande och beslutad organisation i Skövde på ca 85 milj. kr. I alternativ 1 tillkommer behov av investeringar på ca 45 och i alternativ 2 på ca 20 milj. kr. Utredningen framhåller emellertid att de redovisade investeringsbehoven endast avser organisationen i Skövde. De investeringsbehov och besparingar som kan uppkomma på andra orter bedöms inte i avgörande grad kunna påverka valet av organisation.

Om alternativ 2 genomförs, anser FFU att flera av de förslag utredningen har lagt fram i sitt delbetänkande om ändringar i arméns fredsorganisation måste prövas om. Därmed kommer också tidpunkterna för beslut i dessa delar att senareläggas. Besparingarna kan då också befaras utfalla senare än i alternativ 1. Alternativ 2 innebär dock att utredningens förslag i huvudsak kan genomföras.

FFU anser sammanfattningsvis att båda alternativen är möjliga att genomföra men pekar på de större krav som alternativ 1 ställer på omflyttning av personal. Alternativ 1 kräver en rad beslut som rör flera garnisonsorter, förband och utbildningsanstalter. I alternativ 2 krävs endast beslut att flytta TrängKAS från Linköping till Skövde och att avveckla T 2:s kasernetablisement och samlokalisera T 2 med P 4.

FFU anser avslutningsvis att ett val av alternativ 2, som i huvudsak ansluter till det förslag chefen för armén har redovisat i sin preliminära fredsorganisationsplan, inte hindrar att arméns fredsorganisation i övrigt får en rationell utformning.

Departementschefen

I prop. 1973:135 angående vissa organisationsfrågor rörande armén anmälde min företrädare att han inte då var beredd att ta ställning till en av försvarets fredsorganisationsutredning (FFU) föreslagen skolenhet i Skövde. Han ansåg emellertid att arméns kompaniofficersskola (AKS) borde flytta från Uppsala till Skövde oavsett om skolenheten kom till stånd eller inte. Han anslöt sig vidare till utredningens förslag att pansartruppernas kadett- och aspirantskola (PKAS) borde lokaliseras till Ystad. Riksdagen (FöU 1973:26, rskr 1973:382) beslutade i december 1973 att AKS och PKAS skall omlokaliseras från Uppsala resp. Enköping till Skövde.

Med hänsyn till byggnadsplaneringen i Skövde och för att genomföra riksdagens beslut rörande AKS och PKAS är det enligt min mening angeläget att klarhet snarast skapas om Skövdegarnisonens organisatoriska utformning. Genom den preliminära fredsorganisationsplan som chefen för armén har lagt fram och det yttrande som FFU har avgett över arméchefens plan har underlaget för beslut om arméns fredsorganisation i Skövde blivit mera fullständigt. Jag anser därför att denna fråga nu bör tas upp till prövning.

FFU har i sitt yttrande redovisat två olika lösningar av organisationen i Skövde. Alternativ 1 bygger på de förslag utredningen redovisade i delbetänkande 8 och omfattar Livregementets husarer (K 3) och Skara-

borgs regemente (P 4) jämte en infanteribataljon samt infanteriets kadett- och aspirantskola (InfKAS), kavalleriets kadett- och aspirantskola (KavKAS), pansartruppskolan (PS), PKAS och AKS. Alternativ 2 bygger i huvudsak på chefens för armén preliminära fredsorganisationsplan och omfattar K 3, P 4 och Göta trängregemente (T 2), samlokaliserat med P 4, samt arméns underhållsskola (US), trängtruppernas kadett- och aspirantskola (TrängKAS), PS, PKAS och AKS.

Jag delar i allt väsentligt de synpunkter som FFU har fört fram. Båda alternativen är möjliga att genomföra och de är från regionalpolitisk synpunkt i huvudsak likvärdiga. Med hänsyn bl. a. till att alternativ 2 medför mindre olägenheter för berörd personal och på grund av att det omedelbara investeringsbehovet i Skövde blir ca 25 milj. kr. lägre i alternativ 2 än i alternativ 1 anser jag att alternativ 2 bör väljas. Detta alternativ har dessutom operativa fördelar. Jag anser alltså att organisationen i Skövde bör omfatta K 3, P 4 och T 2, samlokaliserat med P 4, samt US, TrängKAS, PS, PKAS och AKS. I förhållande till nu rådande eller redan beslutad organisation innebär det att T 2:s kasernetablisement avvecklas och att förbandet samlokaliseras med P 4 samt att TrängKAS omlokaliseras från Linköping till Skövde.

Kungl. Maj:t bör fastställa en tidsplan för de föreslagna organisationsändringarna.

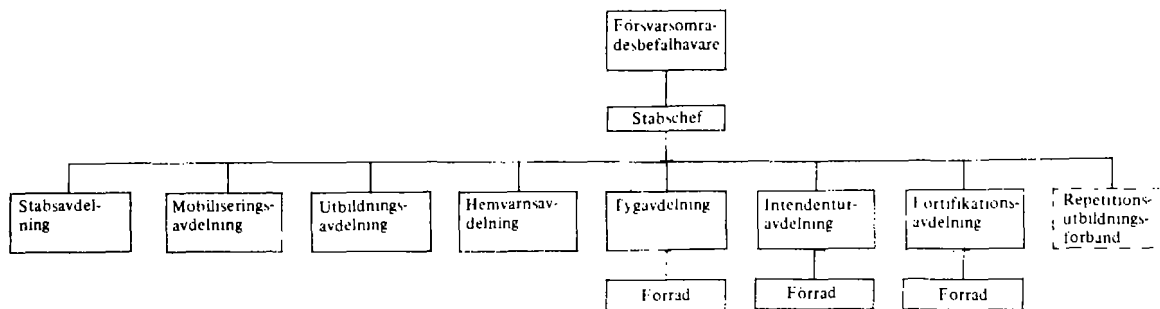
Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna de organisationsförändringar rörande arméns fredsorganisation i Skövde som jag har förordat i det föregående.

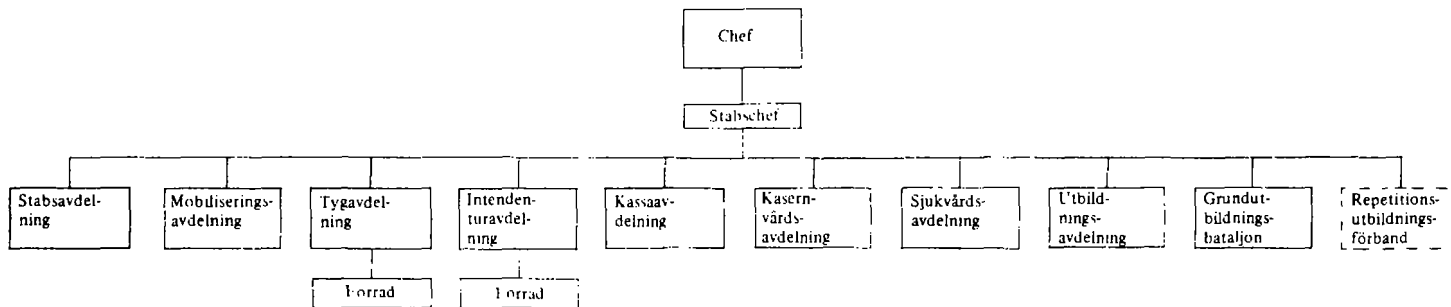
Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Brita Gyllensten

Nuvarande principorganisation för försvarsrådesstab i fred

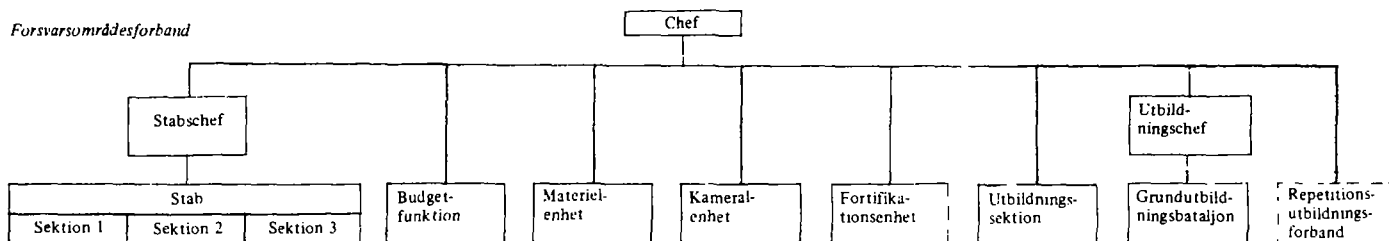

Nuvarande principorganisation för fredsförband

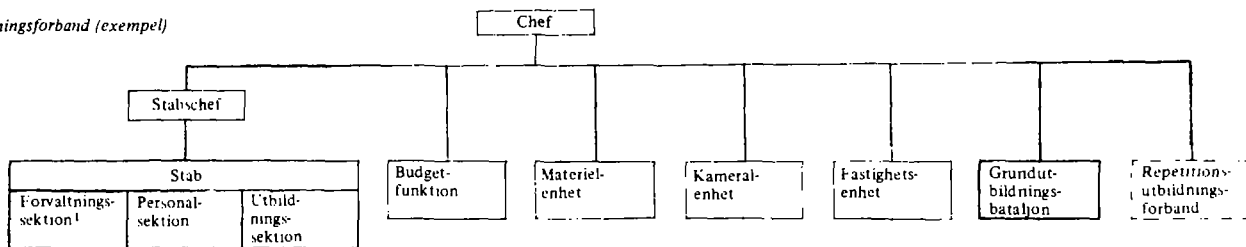

Chefens för armén förslag till principorganisation av lägre regionala och lokala myndigheter inom armén

Forsvarsområdesförband

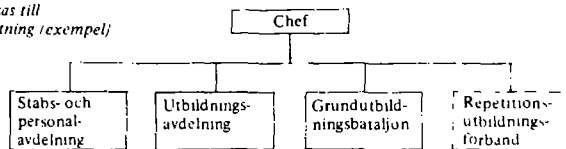

Utbildningsförband (exempel)

¹ Vid utbildningsförband med mobiliseringsansvar förvaltnings- och mobiliseringssektion.

Utbildningsförband som hänvisas till annat förband vad gäller förvaltning (exempel)

Innehåll

Inledning	2
Sammanslagning av försvarsområdesstaber och fredsförband inom armén m. m.	5
Nuvarande ordning	5
Överbefälhavarens förslag	6
Chefens för armén synpunkter	10
Försvarets rationaliseringsinstituts yttrande	11
Departementschefen	12
Fredsorganisationen på Gotland	15
Inledning	15
Nuvarande ordning m. m.	16
Fredsorganisationsutredningen	18
Remissyttrandena	26
Departementschefen	29
Arméns fredsorganisation i Skövde	32
Inledning	32
Arméns preliminära fredsorganisationsplan	32
Fredsorganisationsutredningens yttrande	33
Departementschefen	34

Bilagor

Nuvarande principorganisation för försvarsområdesstab i fred och för fredsförband	36
Chefens för armén förslag till principorganisation av lägre regionala och lokala myndigheter inom armén	37